АНОНС
НОМЕРА

Міжнародний симпозіум
2 стор.

Методичні інновації
6-7 стор.

Про еліту Волині
14-15 стор.

ЗАМОК

Газета Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка

31 серпня 2012 року, №11-16, (131-136)

З новим навчальним роком!

Вітаємо науково-педагогічний колектив, студенство, всіх працівників інституту із Днем знань! Зичимо здоров'я, сил і творчої наснаги, щоб спільними зусиллями успішно підкорити нову академічну вершину.

НА АКАДЕМІЧНОМУ РУБЕЖІ

Афанасій ЛОМАКОВИЧ,
ректор інституту

У діяльності вищого закладу освіти немає простих або легких етапів, а тому не може бути спрощених чи полегшених форм і методів виконання статутних завдань і вирішення поточних і суттєвих проблем. Особливою мірою це стосується рубіжних етапів у функціонуванні освітянських структур. Для нас таким рубежем стає 2014 рік – рік чергової акредитації всіх напрямів та спеціальностей.

Це вимагає від нас визначити акценти, що формуватимуть діяльність навчального закладу у 2014 році, спрогнозувати колективні портрети кафедр у розрізі наукової, навчальної, методичної, організаційної та виховної роботи відповідно до чинних критеріїв, які ставлять високі вимоги до якості кадрового потенціалу, зокрема, щодо наявності докторів наук, професорів і кандидатів наук, доцентів; до ефективності видавничої діяльності викладачів, насамперед друкованої продукції з Грифом МОНМС України; до наявності сучасного навчально-методичного забезпечення, нових комп'ютерних програм, найновіших фахових періодичних видань, різнопланового електронного ресурсу навчальних дисциплін тощо. Серед визначених критеріїв вагому роль відіграють показники, що відображають якість навчального процесу. Цим і будуть визначатися пріоритети у діяльності навчального закладу на наступний період.

Згідно з розробленою Концепцією переходу інституту до академії маємо розробити колективні портрети кафедр, здатних до успішного виконання визначених завдань.

У зв'язку з тим, що процедура акредитації відбуватиметься навесні 2014 року, 2012 – 2013 н. р. буде визначальним у перспективах розвитку нашого навчального закладу. Звідси – зростає відповідальність за якість науково-педагогічної роботи, за виконання своїх обов'язків кожним науково-педагогічним працівником. Найбільшу відповідальність за викладачів бере на себе кафедра. Завідувачі кафедр забезпечують прискорення темпів виконання докторських і кандидатських дисертаційних досліджень. Детальні звіти викладачів на засіданнях кафедр, вчених рад факультетів стають необхідною умовою для визначення якості й ефективності роботи кожного науково-педагогічного працівника.

Попри всі труднощі, які виникали в процесі ліцензування та акредитації, всі шість наших справ, які розглядав ДАК у цьому році, вирішені позитивно: акредитація магістерських програм з музичного мистецтва та технологічної освіти; чергова акредитація молодших спеціалістів з дошкільної освіти та технологічної освіти; розширення ліцензованого обсягу з підготовки бакалаврів та спеціалістів з дошкільної освіти за денною та заочною формами навчання та перепідготовки фахівців за цією спеціальністю за заочною формою. Всі ліцензовані обсяги були збережені, а з дошкільної освіти сукупно розширені на 130 осіб.

У цьому навчальному році нас очікують нові акредитаційні та ліцензійні завдання. Зокрема, вперше ми будемо акредитувати бакалаврат із соціальної педагогіки. Позитивне рішення дасть можливість порушити питання про заочну форму з названого напряму і спрямувати роботу на підготовку до ліцензування підготовки спеціалістів або магістрів із соціальної педагогіки.

У педагогічному коледжі відбуватиметься чергова акредитація підготовки молодших спеціалістів з фізичного виховання. Робляться перші кроки щодо ліцензування підготовки магістрів з дошкільної освіти, фізичного виховання, англійської філології.

Враховуючи те, що ми успішно акредитували підготовку магістрів з біології, музичного мистецтва, технологічної освіти, успішне розв'язання поставлених завдань дало б можливість порушити питання про акредитацію навчального закладу за четвертим рівнем у цілому. Ці надзвичайно важливі завдання на сьогодні є складними, зате цілком реальними.

Вже сьогодні варто подумати про відкриття нових напрямів підготовки та спеціальностей. Так, наша область має нагальну потребу в підготовці землевпорядників, для потреб краю ми могли б готувати екскурсоводів та фахівців з туристичної роботи. Кафедрам суспільних дисциплін і української мови та літератури варто порушити питання щодо підготовки вчителів історії та української мови і літератури. З огляду на наявний та перспективний кадровий потенціал можна було б розпочати процедуру ліцензування початкової освіти та практичної психології як перших спеціальностей, географії, культурології, туризму. Перспективними могли б бути музейна справа та охорона пам'яток історії та культури, а також книгознавство, бібліотекознавство та бібліографія.

Для підвищення ефективності науково-педагогічного процесу, якості підготовки фахівців для системи освіти відбудуться зміни у структурі навчального закладу. Створюється природничо-технологічний факультет. Дві кафедри, які діяли на факультеті технологічної освіти, об'єднані в одну. Відбудеться переструктурування інших кафедр. З метою забезпечення якісного функціонування магістратури відкриваємо кафедру педагогіки вищої школи, яку очолить доктор педагогічних наук В.Є.Бенера.

Наріжним каменем діяльності навчального закладу були і залишаються якість та результативність навчального процесу. Передбачаються зміни у графіках роботи окремих структурних підрозділів та їх керівників. Проректор з навчальної роботи 2 дні на тиждень працюватиме на кафедрах. Посилиться увага до системи виховної роботи. Вивчатиметься думка студентів про про навчально-виховний процес і про кожного викладача. Щонайменше один раз у семестр здійснюватиметься анкетування студентів на предмет якості роботи педагогів. У цьому особлива роль належатиме проректору з виховної роботи.

Перебудовується робота навчальної частини у напрямі посилення контролю за якістю проведення лекцій, семінарів, практичних, лабораторних занять, станом відвідування студентами навчальних занять. Планується проведення 2 – 3 рази на семестр семінарів з молодими викладачами, деканами та завідувачами кафедр, і це підніме рівень відповідальності працівників за всі ділянки роботи, до яких вони причетні.

Звернемося до конкретики. Маємо потребу в оформленні кабінету українознавства. Маємо обов'язок виховувати нашу молодь на конкретних прикладах і фактах життя і творчості славетних людей краю: Уласа Самчука, Бориса Харчука. Знаючи, що навчальний заклад носить ім'я Тараса Шевченка, маємо своєю професійною діяльністю щодня, словом і справою засвідчувати причетність інституту до імені Кобзаря. У цьому – першочерговий обов'язок і професійна відповідальність працівників кафедри української мови і літератури.

Акцентуємо: готовність факультетів і кафедр до науково-педагогічної роботи у значній мірі залежить від вкладу кожного викладача у зміцнення навчально-матеріальної бази, від науково-методичного забезпечення навчального процесу та науково-дослідницької роботи.

У цьому плані маємо поглибити зміст і модернізувати форми унаочнення в навчальних кабінетах, лабораторіях і майстернях після здійсненого в них ремонту.

Творчо переосмислюється підхід до виготовлення виробів декоративно-прикладного мистецтва у майстернях обробки глини, лози, дерева, інших матеріалів. Пропонується двічі на рік організовувати виставки за результатами роботи кожної майстерні.

Враховуючи пріоритетні завдання розвитку навчального закладу, розробляємо чіткий план виготовлення меблів у нашому меблевому цеху для забезпечення навчальних аудиторій, лабораторій, інших приміщень..

Керівництво структурних підрозділів інституту, кожен викладач покликані виявляти максимальну ініціативу, підприємливість та відповідальність у збереженні, використанні й оновленні навчально-матеріальної бази інституту, яка є основою навчально-виховної та наукової роботи, що вимагає насамперед надійного кадрового забезпечення.

За минулий навчальний рік відбулося якісне зміцнення корпусу науково-педагогічних працівників інституту. Захищено першу докторську дисертацію проректором з наукової роботи В.Є.Бенерою; сім науково-педагогічних працівників захистили кандидатські дисертації (В.М.Мартинюк, О.І.Дух, В.Є.Ткачук, О.І.Чик, І.А.Онищук, М.В.Сиротюк, В.В.Слюсарчук). Отримали вчене звання доцента Д.Ч.Чик, В.Г.Мазурок, Т.С.Фасолько,

Подано на розгляд спеціалізованих вчених рад три дисертації; п'ятеро викладачів пройшли попередній захист дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня кандидата наук. Таким чином, наш кадровий потенціал найближчим часом підсилять вісім молодих науковців.

На 2013 рік запланований захист трьох докторських (М.С.Лабащук, І.Б.Скакальська, Л.М.Невідомська) та п'ятнадцяти кандидатських дисертацій.

За попередній навчальний рік шість навчально-методичних посібників отримали відповідний Гриф Міністерства освіти і науки, молоді та спорту (Д.М.Скільський, Г.М.Возняк, І.С.Коханська, А.В.Янков, М.Л.Швидків, М.С.Курач); перевидані окремі посібники із Грифом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (О.П.Макаренко, О.І.Бочелюк). Опубліковано три монографії (І.Б.Скакальська, Н.В.Приймас, В.Є.Бенера), подані до друку монографії викладачів І.М.Комінярської і Л.М.Невідомської.

Продовження на 2 стор.

МИСТЕЦЬКА ТРАДИЦІЯ: МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР

Василь РАЙЧУК

Тепер уже впевнено можна сказати: художній науковий симпозіум "Зустрічі в Кременці", який проходив на базі нашого інституту, дійсно набув міжнародного статусу і став традиційним.

Ректорат інституту, працівники кафедри образотворчого мистецтва та методики його викладання доклали чимало організаційних зусиль для прийому та забезпечення належних умов для плідної творчої праці художників – живописців із Польщі, Франції, Словенії.

Окрім нашого навчального закладу, організатором II Міжнародного художнього наукового симпозіуму "Зустрічі в Кременці" виступила Асоціація Інноваційності "ODIN" з Кракова на чолі з її Президентом, відомим галеристом, організатором виставок і пленерів Лєшеком Жебровським. Симпозіум відбувся під патронатом Генерального консульства Польщі у Львові, Генерального консульства України в Кракові й особисто Генерального консула Віталія Максименка та Президента міста Кракова Яцека Майхровського.

Центральними подіями симпозіуму став художній пленер, що проходив у Кременці та на його околицях і в ході якого до своїх колег, митців з європейських країн, приєдналися художники – викладачі образотворчих дисциплін нашого інституту, а також виставка живопису, що була відкрита в Новій виставковій залі інституту. Тут було представлено виконані під час пленеру роботи зарубіжних і наших митців пензля. Учасників симпозіуму вітав ректор інституту, професор Афанасій Ломакович.

Відвідувачі виставки, серед яких були працівники і студенти інституту, місцеві художники, мешканці та гості міста, побачили три десятки кращих пленерних робіт, відібраних організаторами симпозіуму, завдяки чому мали змогу познайомитися з особливостями національного живопису інших європейських країн, знайти спільне та відмінне у сприйнятті Істини, Добра і Краси представниками різних народів, різних мистецьких шкіл і напрямів та переконатися, що все прекрасне залишається прекрасним, чистим і духовним, яким би пензлем воно не було створене і якими очима не було б побачене.

Це продемонстрували французькі художники Люсьєна Смагала (у двох однойменних картинах "Шати королеви Бони"), Даніель Димінський – також у двох роботах "Без назви" та їх колега Бернард Тирлік-Шені з "Українським Тризубом"; словенська художниця Йоанна Заяц-Слапнічар ("Блакитний Кременець" і "Прогулянка"), польські митці Станіслав Стах ("Гори бажання" і "Корони пам'яток"), Тереза Жебровська (дві "Листівки з Кременця"), Уршуля Олчиньська ("Кременець", дві картини), Збігнев Саварин ("Мур", "Пес" і "Місце").

Українські майстри пензля (викладачі інституту і представники малярства м.Кременця) доповнили художній вернісаж своїми творами: "Кольорові фантазії" та "Прилетіло літо" Тетяни Балбус, "Джерело святої Анни" і "Галицько-Волинський літопис" Володимира Стецюка, "Хата під небом" Олени Тимків, "Люди" (дві картини) Наталії Волянюк, "Став у Бережцях" Богдани Тивонюк.

На суд шанувальників живопису запропонували свої полотна і завідувач кафедри образотворчого мистецтва та методики його викладання, кандидат мистецтвознавства Олександра Панфілова (дві картини "Духи дерев" "Ранок") та старший викладач цієї ж кафедри Дмитро Синенький ("Гроза" і "Стара церква"). Це стало вагомим доповненням до здійснених ними організаційної роботи.

II Міжнародний художньо-науковий симпозіум показав: традиція творчих зустрічей митців європейських країн на кременецькій землі та в історичних стінах нашого навчального закладу матиме продовження і надіємось, що цей мистецький форум стане ще масштабнішим за кількістю учасників та їх творчих знахідок.

ВІТАЄМО!

Успішно захистив дисертаційне дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту

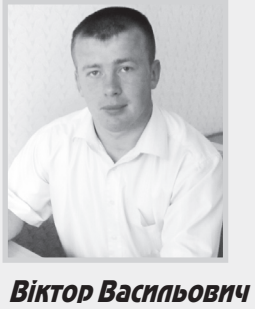

Віктор Васильович СЛЮСАРЧУК

Вітаємо! Бажаємо нових наукових здобутків!

НА АКАДЕМІЧНОМУ РУБЕЖІ

Афанасій ЛОМАКОВИЧ, ректор інституту

(Початок на стор. 1)

До початку навчального року окремими викладачами (Галаган О.К., Довгань О.М., Пашинський Л.М., Невідомська Л.М.)

підготовлені навчально-методичні посібники для надання Грифу МОНМС України.

Найбільш результативними виявилися здобутки кафедри фізики, математики та інформатики – 19 посібників. Зокрема, доцент кафедри Г.М.Возняк у співавторстві з викладачами Н.В.Бабій та О.А.Фурман підготували 15 навчально-методичних видань. Здобутками кафедри педагогіки є 7 посібників, із них – 4 навчально-методичних посібники доцента О.П.Макаренко.

Традицією навчального закладу є проведення міжнародних, всеукраїнських, регіональних наукових конференцій, участь викладачів і студентів у наукових конференціях і симпозіумах. Серед них – регіональна науково-практична конференція «Вища педагогічна освіта в Кременці 1940 – 1990 рр.: знахідки, традиції, проблеми та перспективи» (19 травня 2011 року). За її результатами видано збірник матеріалів «Вища педагогічна освіта в Кременці»; всеукраїнські науково-практичні конференції «Творчість Бориса Харчука: художній літопис ХХ століття» (матеріали доповідей опубліковано у "Наукових записках ТНПУ: Літературознавство" та «М. Вериківський у контексті української музичної культури і освіти (до 115 річниці з дня народження)" з публікацією Збірника наукових праць.

Згідно з міжнародними угодами у травні 2012 року відбувся VIII науковий семінар за міжнародною участю професорів і студентів України і Польщі «Інформаційна діяльність: проблеми правди і неправди» за участю кафедр англійської філології, німецької філології, іноземних мов, суспільних дисциплін.

Нещодавно завершив роботу II Міжнародний художньо-науковий симпозіум «Зустрічі в Кременці», за результатами якого була організована виставка живопису у художній галереї навчального закладу.

У жовтні цього року буде проведена Міжнародна наукова конференція «Актуальні проблеми підготовки фахівців для дошкільної освіти» за участю науковців із Польщі, Росії, Білорусії, України.

У видавничому центрі навчального закладу видруковано 4 збірники матеріалів звітних науково-практичних конференцій викладачів і студентських наукових конференцій за два останні роки. Кафедрою іноземних мов опубліковано два випуски збірника матеріалів міжкафедрального семінару «Кременецькі компаративні студії» та п'яті випуски наукових праць викладачів і студентських наукових робіт кафедри суспільних дисциплін. Ці приклади – взірець для наслідування у розробці колективних та індивідуальних наукових тем викладачами усіх кафедр інституту. Для вдосконалення рівня науково-методичного забезпечення навчального процесу, підвищення якості підготовки фахівців слугують науково-методичні семінари. Певний досвід їх проведення презентували кафедри педагогіки (Л.М.Кравець), суспільних дисциплін (Г.Й.Стронський, А.Л.Багнюк), технічних дисциплін (Л.М.Пашинський), медико-біологічних основ фізичного виховання (О.М.Довгань), теорії і методики дошкільної освіти (Т.С.Фасолько). Наше завдання – перейти до системи проведення науково-методичних семінарів кожною кафедрою інституту за участю провідних науковців, студентів певних напрямів підготовки, вчителів шкіл, вихователів.

Активно публікувалися науково-педагогічні працівники інституту у різноманітних виданнях: 245 праць у фахових виданнях, 213 – в інститутському збірнику, 102 – у збірниках матеріалів наукових конференцій інших ВНЗ. Домінує тенденція публікації наукових праць у збірнику матеріалів звітної науково-практичної конференції інституту. Найактивніші у фахових виданнях – викладачі кафедри англійської філології (Н.Г.Воронцова) – 26 праць, кафедри теорії та методики дошкільної освіти (Фасолько Т.С.) – 24 публікації, кафедри технічних дисциплін (Л.М.Пашинський) і кафедри образотворчого мистецтва та методики його викладання (О.Г.Панфілова) – по 20 фахових публікацій.

Випускова кафедра повинна удосконалювати форми і види наукової роботи зі студентами та забезпечувати її результативність на Всеукраїнській студентській олімпіаді, у всеукраїнських та міжнародних наукових та мистецьких конкурсах. Вагомими результатами II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади порадували студентка Г.В.Кедрич зі спеціальності «Фізичне виховання», яка зайняла 3 місце із 54 можливих, та А.В.Стремедловський зі спеціальності «Технологічна освіта», який має 3 позицію у рейтингу переможців, що відображено на сайті Міністерства освіти, молоді та спорту України (наукові керівники – В.А.Голуб і М.С.Курач).

Результати Всукраїнської студентської олімпіади, участь студентів у конкурсах науково-дослідних робіт повинні бути предметом детального обговорення на засіданнях кафедр та вчених рад факультетів і стати стимулом ефективної наукової роботи студентів.

У минулому навчальному році прийнята Наскрізна програма національного виховання студентської молоді інституту, де диференційовано відображені завдання виховної роботи на всіх курсах. Переходимо до конкретної її реалізації, а в другому семестрі побачимо якість і результативність її втілення.

Сприятимемо активізації діяльності й ефективності роботи органів студентського самоврядування. Власну навчальну роботу студенти мають гармонійно підсилювати посередництвом своїх самоврядних органів, організацією активного відпочинку, різними видами дозвілля, функціонуванням гуртожитків.

Така робота має бути відображеною нашим Інформаційним центром: в передачах інститутського телебачення, на сторінках газети "Замок", на сайті в мережі Інтернет.

Конференція трудового колективу схвалила проект Статуту Кременецької гуманітарно-педагогічної академії, а вчена рада окреслила ключові завдання науково-педагогічної роботи на період переходу інституту до нового статусу. Орієнтири визначені. Успіх – у руках кожного з нас.

Фото Петра ДАНИЛЮКА

МОНОЛОГ ПРО МОНОГРАФІЮ

Анатолій БАГНЮК

На засіданні спеціалізованої вченої ради Інституту вищої освіти НАПН України відбувся успішний захист дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук проректором з наукової роботи нашого інституту, доцентом Валентиною Єфремівною Бенерою. Тема дослідження – "Розвиток теорії і практики самостійної роботи студентів у навчальному процесі вищих закладів освіти України (друга половина XIX – початок XXI ст.)". Науковий консультант – завідувач кафедри педагогіки і психології НПУ ім. М. П. Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор Н. М. Дем'яненко. Офіційними опонентами виступили доктори педагогічних наук, професори: М. Б. Євтух, академік-секретар відділення вищої освіти НАПН України; І. В. Зайченко, завідувач кафедри методики навчання та управління навчальними закладами НУ біоресурсів і природокористування України; А. А. Булда, завідувач кафедри теорії та методики соціально-гуманітарних дисциплін НПУ ім. М. П. Драгоманова. Успіх В. Є. Бенери важливий і символічний тим, що вона першою з науковців інституту здобула науковий ступінь доктора наук. Хоча першопрохідцям завжди важче, зате вони торують дорогу для тих, хто йде за ними...

Вагома праця – результат важкої праці. Особливо тоді, коли йдеться про працю науковця. Вагома наукова публікація вимагає фундаментального дослідницького матеріалу, який може з'явитися тільки внаслідок наполегливої та навіть виснажливої, тобто важкої і напруженої науково-дослідної роботи. Монографія доктора педагогічних наук Валентини Бенери „Самостійна робота студентів у вищій школі України: історичні трансформації (друга половина XIX – кінець XX ст.)" – потужна наукова праця, вагомість якої не поставить під сумнів ні визнаний фахівець, ні пересічний читач. Бо навіть зовнішнє, оглядове знайомство з монографією приводить до однозначного висновку: така наукова праця потребувала довготривалої творчої роботи з мобілізацією багатовекторних інтелектуальних зусиль, високої емоційно-психологічної напруги та постійних (інколи до виснаження) затрат духовної енергетики. Про чинники матеріальні, фізичні, просторово-часові навіть не згадуємо, бо кожному відомо, наскільки відчутно вони ускладнюють творчий процес. Автору монографії вдалося максимально й ефективно використати не лише наявну, а й що найважливіше, маловідому та навіть ще не використовувану джерельну базу, подолати негативні фактори, що гальмували науково-дослідницький та лінгвістично-літературний складники роботи над темою, і, як наслідок, а точніше, як винагорода науковцю за довготривалу працю, книга вийшла не лише корисною, а й цікавою. Її практичне значення підтвердить кожен фахівець даної галузі знань і ще й наголосить, що монографія з повним правом має бути віднесеною до потужного психолого-педагогічного методологічного інструментарію, водночас увійти до числа ґрунтовних науково-літературних джерел, а також солідно поповнити інформаційну базу науково-педагогічних досліджень у їх теоретико-аналітичних і конкретно-історичних аспектах.

Окремим рядком про те, наскільки та чому монографія Валентини Бенери є не лише значимою для науковців, а й цікавою для читача, навіть для такого, який не володіє відповідними фаховими знаннями. Практично в кожного з нас оформився класичний підхід до знайомства з книгою. Перше, що ми робимо, – проглядаємо зміст: про що книга? Зміст монографії не лише приваблює і зацікавлює, а й обіцяє читачеві захоплюючий і водночас науково обґрунтований інформаційно-теоретичний екскурс з органічним поєднанням логічного й історичного. Насамперед, чітко проглядається логіка дослідження обраної тематики: самостійна робота студентів як проблема; потім – зміст і форми студентської самостійної роботи, далі – її особливості, а на завершення – тенденції розвитку. Як кажуть, ні додати, ні відняти та ґрунтовніше не сформулювати. І все це зроблено в діахронному вимірі: проблематика, зміст і форми – друга половина XIX – початок XX століття; особливості – перша чверть XX століття; тенденції розвитку – середина та друга половина XX століття. Наступне, що робить досвідчений читач, – відкриває книгу на будь-якій сторінці (за принципом Августина Блаженного „Відкрий і прочитай!") – і читає будь-який абзац. Правило просте: якщо абзац дочитуєш до кінця – книга цікава; якщо продовжуєш читати і другий абзац, в якому розвивається думка першого, – книга дуже цікава; якщо не можеш відірватися від тексту – книга не просто надзвичайно цікава, а й містить саме той матеріал, який потрібний твоїй думці та до якого прагне твоя душа. До останнього додамо: така книга містить думки, які живитимуть твою думку, і вона має душу, споріднену з душею читача. Конкретне підтвердження сказаному: автор цих рядків вибірково відкрив книгу на сторінці 262 і, розпочинаючи з її другого абзацу, читав, не відриваючись, поки його не зупинила таблиця на 264 сторінці. Із цікавістю, задоволенням і пізнавальною користю для себе дізнався про систему та особливості складання письмових та усних іспитів, порядок здобуття наукових ступенів магістра і доктора у вищих закладах освіти України наприкінці XIX століття. Навіть встиг зробити висновок, що багато нинішніх так званих „інновацій" широко практикувались у наших університетах вже півтора століття тому, а частину з того, що нині забули або вважають архаїзмом, варто було б відновити в роботі сучасних ВНЗ.

Кожен, хто готував наукові тексти будь-якого обсягу та змісту, після знайомства з монографією Валентини Бенери прийде до однозначного висновку про її академічну сміливість та інтелектуальну наполегливість. Бо освоювати засобами наукового дослідження таку теоретико-аналітичну „цілину" як самостійна робота студента відважиться далеко не кожен дослідник: щоб „підняти" з архівних глибин величезний масив дослідницької „сировини" і, здолавши „терикони інформаційного шлаку", виокремити з неї „корисну руду" для переплавлення у відповідний матеріал, з якого виготовити необхідний „продукт", потрібен не просто високий інтелектуальний потенціал, а потужна духовна енергетика, в якій поєднується академічна сміливість теоретика з інтелектуальною наполегливістю дослідника. Динаміка змісту та конструктивність форми монографії засвідчили, що такими якостями її автор володіє повною мірою.

Хоча зовнішні показники та кількісні параметри видання не мають вирішального значення у визначенні його цінності, проте формальні реквізити монографії Валентини Бенери залишити поза увагою просто неможливо, бо й вони, крім змісту, переконливо демонструють і величезний обсяг проведеної автором дослідницької роботи, і науково-теоретичну та методологічну значимість цієї об'ємної книги. Майже 56 умовних друкарських аркушів (інформація для авторів) і 639 сторінок тексту (інформація для широкого кола читачів) багато про що свідчать. Насамперед, про витрату інтелектуальних, емоційних і фізичних зусиль та значні матеріальні й фінансові затрати. Безсумнівно, що особливих зусиль вимагала підготовка системи таблиць і схем, які опредметнюють змістовий матеріал, а також додатків, що в основному стосуються нормативної бази досліджуваної проблеми і серед яких насамперед привертає увагу „Хронологічний покажчик законодавчого та нормативного забезпечення організації самостійної роботи студентів у навчальному процесі вищих закладів освіти (складено на основі узагальнення матеріалів дослідницького пошуку)", де вказується 205 документів, перший з яких датований 1803 роком, а заключний – 1996-им . У цьому кількісному показнику чітко проглядається якісний аспект: масштабність і ґрунтовність наукового пошуку, здійсненого автором монографії. До такого ж висновку приводять список використаних джерел, в якому знаходимо наукові монографії, дисертаційні дослідження, статті, збірники, архівні матеріали та матеріали фахових періодичних видань – всього 1285 позицій. Серед згаданих джерел – 25 публікацій автора монографії, які вона оприлюднила у престижних наукових виданнях протягом 2006–2011 років. Саме за архівними справами фондів Центрального державного історичного архіву України, Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України, Державного архіву м. Києва, державних архівів Львівської, Харківської, Чернівецької областей, фондів історичних колекцій, бібліотеки рідкісних видань та відділу стародруків Інституту рукописів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, значної кількості опрацьованих літературних джерел здійснено наукове обґрунтування проблеми історичних трансформацій самостійної роботи студентів у вищій школі України: досліджено змістові й процесуальні ретротенденції реалізації форм і методів, розроблено модель організації самостійної роботи студента у вищому навчальному закладі.

Монографію рецензували відомі постаті сучасної педагогічної науки: академік В. І. Луговий і доктори педагогічних наук, професори В. К. Майборода та Н. М. Дем'яненко, а рекомендували до друку відділ теорії та методології гуманітарної освіти Інституту вищої освіти НАПН України та вчена рада нашого інституту. Додамо, що поліграфічне оформлення книги поєднує в собі риси академічної строгості та естетичного дизайну, що трапляється не так вже й часто...

Перш ніж поділитися думками щодо змістового навантаження монографії, хочу віддати належне науково-теоретичній сміливості та методологічній майстерності автора. Її академічна сміливість як науковця-теоретика полягає в тому, що вона взялась узагальнювати (синтезувати, аналізувати) те, що дійсно глибоко му узагальненню піддається надто важко і дуже мало, або навіть, якщо по-справжньому, піддається дуже проблемно, – самостійну роботу студента, яка має виразно акцентовані індивідуальні ознаки. Сам термін „самостійна робота" говорить про себе: робота, яку виконують за правилами, принципами, способами та методами, на яких кожен „сам стоїть". Використовуючи оправдану тавтологію, можна зауважити, що в даному випадку узагальнення має аж надто узагальнений характер. Однак автору вдалося цю проблему здолати завдяки своїй методологічній майстерності через ефективне і доцільне застосування відповідних елементів методологічного інструментарію із царини психолого-педагогічних досліджень. А ще завдяки тому, що автор вже в перших абзацах своєї праці засвідчила розуміння цієї сторони проблеми, заявивши про самостійну працю студента як таку, що є і „має бути індивідуалізованою з урахуванням рівня творчих можливостей студента, його навчальних здобутків, інтересів, навчальної активності". Розуміння проблематики підсилюється стурбованістю науковця рівнем самостійної роботи студентів, хоча вона зазначає, що сучасні нормативні документи визнають таку роботу основною формою організації навчального процесу у вищих закладах освіти. Через відсутність науково-обґрунтованих підходів, брак розроблених методологічних засад, недостатність апробованих технологій ефективність самостійної роботи студентів усе ще залишається переважно низькою. Звідси обґрунтований висновок і пропозиція: у зв'язку з тим, що сучасний фахівець насамперед повинен вміти працювати самостійно, чого його треба навчати у вищому закладі освіти, потрібно ґрунтовніше вивчати історію розвитку теорії і практики самостійної роботи студентів, в чому особливого значення набуває ретроспективний логіко-системний аналіз досвіду і наукових концепцій організації такої форми навчальної діяльності у вітчизняних ВНЗ другої половини XIX – початку XX століття, а це, без сумніву, дасть комплекс прогресивних ідей і практичних рекомендацій для розбудови та оновлення національної вищої школи.

Вже з перших сторінок основного змісту книги стає зрозумілим, що успіх монографічного дослідження обумовлений насамперед застосуванням парадигмального підходу до вивчення заданої проблематики: розвиток теорії і практики самостійної роботи студентів у вищих закладах освіти України впродовж XIX – кінця XX століть розглядається у рамках академічної, професійно-орієнтованої, професійно-технологічної і гуманітарної парадигм, що дає змогу конкретно визначати мету і зміст, встановлювати провідні орієнтири, формувати теоретичні погляди на особистість, виокремлювати види та висвітлювати характер виконання студентами самостійної роботи в освітньому просторі вищої школи.

Свою ефективність парадигмальний підхід виявив при висвітленні всіх розділів монографії: показати самостійну роботу студентів у ВНЗ як наукову проблему без такого підходу було б надто важко, а розкрити такі конкретні питання як концептуальні засади теорії і практики, організаційно-методичні передумови та законодавче забезпечення самостійної роботи студентства та інші питання було б практично неможливо. І саме цей підхід дав автору змогу на основі вивчення відповідної джерельної бази зробити висновок, що самостійна робота студентів, як власне самостійна науково-дослідницька робота, зароджувалась у другій половині XIX століття у системі вітчизняної університетської освіти: у Львівському (заснований 1661 р.), Харківському (1805 р.), Київському (1834 р.), Новоросійському (1865 р., Одеса), Чернівецькому (1875 р.) університетах. Специфіка тогочасного університетського навчання полягала у різноплановому характері практичної підготовки, що стимулювало різні форми самостійної роботи студентів: вони давали „зразкові уроки" на своєму курсі колегам, читали лекції студентам молодших курсів, а також приймали у них перевідні та підсумкові іспити, відвідували і давали уроки в гімназіях, працювали репетиторами тощо. Для підготовки студентів до такої роботи організовували спеціальні семінари, а професори університету мали за обов'язок одну годину в тиждень присвятити цій підготовці.

Внаслідок належної уваги до самостійної праці студентів в університетах здійснювалась розробка спеціальних інструкцій для проведення самостійних науково-дослідних робіт студентами різних спеціальностей: філологами, істориками, географами, природознавцями. Наприклад, „Інструкція для збирання вчителями історичних, топографічних і статистичних даних", „Інструкція для збирання місцевих географічних даних" та інші. Більше того, в інструкціях формулювалися вимоги до студента-дослідника: по-перше, теоретичне знання досліджуваного питання; по-друге, необхідні особисті здібності та працелюбство; по-третє, вміння самостійно вивчати світ, життя шляхом особистих спостережень. Важливою умовою та стимулом становлення самостійної роботи студентів, насамперед науково-дослідницької роботи, було надання їм можливостей використовувати науково-навчальну базу університету (навчальні кабінети, лабораторії, обсерваторії, ботанічні сади чи оранжереї, бібліотеки, архіви, музеї тощо).

(Продовження на 4 стор.)

Фото Петра ДАНИЛЮКА

МОНОЛОГ ПРО МОНОГРАФІЮ

Анатолій БАГНЮК

(Початок на стор.3)

На основі аналізу тогочасних періодичних фахових видань, навчальних програм, архівних матеріалів щодо діяльності університетів України в другій половині XIX століття автор робить висновок про суттєві зміни в університетській освіті, в тому числі в частині, що стосується організації самостійної,

науково-дослідницької роботи. Зокрема, у зв'язку з диференціацією наукових знань поширюється спеціалізація студентських занять; якісно змінюються навчальні плани, за якими на перших двох курсах вивчаються основні дисципліни, а з третього – йде спеціалізація; поряд з лекціями все ширше практикуються семінарські та лабораторні заняття, де розгортається простір для самостійної роботи студентів, написання студентами рефератів з наступним їх обговоренням на семінарських заняттях, а також практичні роботи над матеріалами архівів і музеїв, бібліотечним фондом. Буде зайвим доводити, що згадані вище форми самостійної науково-дослідної діяльності студентів не втратили своєї актуальної й у наш час. Автор монографії досить переконливо довела, що така актуальність залишилася нам у педагогічний спадок як потреба.

Кожен розділ монографії нагадує нам про ще один вагомий спадок від тогочасної освіти, але цього разу про педагогічний спадок як проблему. Йдеться про підготовку до навчання в університеті, на необхідності якої наголошували педагоги-науковці того часу, вказуючи, що гімназія є лише „порогом університету", а за словами відомого вченого М. Пирогова, бути готовим до навчання в університеті – це насамперед бути готовим до самостійної наукової праці, чого в гімназії не навчають, але без чого навчання в університеті залишається безплідним. Проблема готовності випускників загальноосвітніх шкіл до навчання у вищих закладах освіти і на сьогодні не втратила своєї гостроти, і зовсім не дивно, що найболючіше вона дає про себе знати тоді, коли вчорашньому випускнику школи, а нинішньому студенту молодших курсів ВНЗ доводиться братися за самостійне наукове дослідження, бо ні володіння формами і засобами, ні знання методики такої роботи школа, як правило, не дає, а якщо й дає, то в дуже обмеженому форматі, який явно не відповідає вимогам навчального процесу, зокрема самостійної дослідницької роботи студента у вищому закладі освіти.

Не буде зайвим згадати, що в монографії говориться про ще одну проблему вітчизняної освіти другої половини XIX століття – про боротьбу різних тенденцій в розробці та реалізації освітньої реформи, внаслідок чого поряд з позитивними перетвореннями в системі освіти навчальні заклади неодноразово піддавалися необґрунтованим змінам без врахування усталених традицій і можливих наслідків. Ця проблема мимоволі проектується на сучасний етап розвитку вітчизняної системи освіти: входження України в європейський освітній простір – процес об'єктивний, необхідний і прогресивний, але він має здійснюватися із повноцінним збереженням кращих традицій і надбань національної школи. Цю думку ми читаємо і в рядках, і між рядками багатьох сторінок монографії.

Не можу втриматися від спокуси процитувати цікаву думку з першого розділу книги: „... саме індивідуальна самостійна робота студентів була потужною рушійною силою у пізнанні глибин певних наук під час університетського навчання, а в майбутньому – для практичної самореалізації випускників університетів – відомих постатей світового значення". І автор називає цих випускників: О. Шмідт, О.Бах, М.Старицький, М. Лисенко (Київський університет), М.Гамалія, Д. Заболотний, О. Богомолець (Новоросійський університет), М. Петроградський, І. Мечніков (Харківський університет).

Про окремі форми самостійної дослідницької діяльності студента в часи університетського навчання вже згадувалося. До цього додамо, що навчально-матеріальна база самостійної роботи у вищих закладах освіти кінця XIX – початку XX століття в певній мірі вдосконалювалась: при університетах, інститутах відкриваються допоміжні навчально-виховні та науково-дослідні заклади (гімназії, початкові школи, дитячі садки і притулки, початкові училища, клуби для підлітків, школи для дорослих, школи нянь, педагогічні амбулаторії тощо), де формуються унікальні можливості для виявлення самостійної творчості нинішнього студента, а завтрашнього фахівця. Особливо зацікавлює практична участь студентів у роботі педагогічної амбулаторії: під керівництвом фахівця вони здійснюють антропологічні вимірювання дитини, досліджують її окремі психічні здібності (увагу, пам'ять, мовлення тощо) та навіть роблять спроби самостійного консультування батьків. Зауважу, що для сучасних студентів-педагогів такий вид самостійної роботи зовсім не завадить, особливо консультативна робота з батьками.

І нарешті про ще одну, досить оригінальну форму самостійної діяльності студента, яку практикувала Софія Русова та про яку розповіла в своїй монографії Валентина Бенера, – про практичну лекцію-іспит, суть якої полягала в тому, що студент обирав одну із запропонованих викладачем тем, готував за цією темою лекцію, виступав з такою лекцією перед своїми колегами, а вони, в свою чергу, прослухавши виступ, його аналізували та оцінювали. Науково-аналітична самостійність в даному випадку двостороння: і зі сторони студента-лектора, і зі сторони студентів-слухачів. Щось подібне зустрів автор цих рядків, навчаючись на лекторському відділенні факультету (нині – Інституту) міжнародних відносин Київського університету ім. Тараса Шевченка: прослухавши кілька лекцій провідних лекторів з міжнародних відносин і зовнішньої політики, ми зобов'язані були на основі отриманого матеріалу підготувати свою авторську лекцію, апробація якої відбувалась, як правило, у великому колективі в присутності кількох десятків, а інколи і кількох сотень слухачів – членів цього колективу, нашого викладача та своїх колег. Відповідальність була надвисокою, а тому всі, як кажуть, „викладалися до останнього". Зате лекторська підготовка виявлялась гарантовано ґрунтовною, а теоретико-методологічний аспект у такій підготовці був лише підготовчим елементом, своєрідною „закваскою", з якої самостійна робота виготовляла необхідний „продукт". І це залишилося на

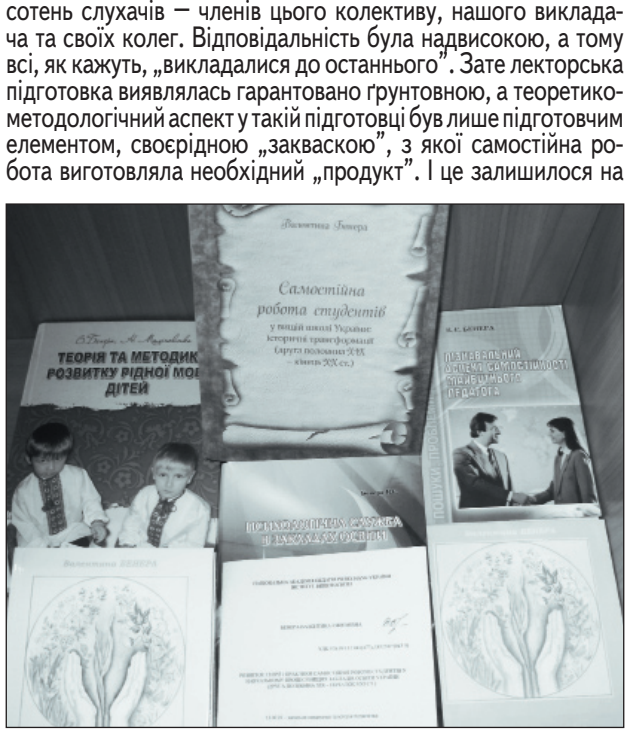

все життя. Як аргумент на користь індивідуальних зусиль і самостійної діяльності.

Текстуальна мандрівка сторінками монографії приводить від відкриття до відкриття: або зустрічаєш невідомий тобі інформаційний факт, або вражає беззаперечна наукова істина, до якої не міг дійти сам, або зацікавлює інноваційний методологічний нюанс у процесі наукового пошуку. Виявляється, що студенти університетів другої половини XIX – початку XX століття попередньо ознайомлювались із програмами навчальних дисциплін для свідомого та обґрунтованого запису на слухання лекцій чи проведення практичних занять певним професором. Це був дуже серйозний і відповідальний вид самостійної роботи: вияснити для себе самого, що ти будеш вивчати і з яким фахівцем долатимеш вершини обраної науки та осягати глибини навчальної дисципліни, і додатково (або й у першу чергу) оволодіватимеш навиками професійної діяльності. Така навчальна практика у вищих закладах освіти варта найпильнішої уваги, до чого додамо, що вона широко застосовується у цивілізованих країнах. Позитиви цієї практики безсумнівні. Щодо студента: самостійно ознайомившись з навчальною програмою, він самостійно визначає свої особисті можливості з оволодіння запропонованим програмою навчальним матеріалом, а лектора (професора) відповідально та відповідно обирає такого, з яким найбільш ефективно та надійно зможе засвоїти всі фахові ази та пройти через всі навчальні „шторми" у вигляді іспитів, заліків, захисту рефератів тощо. Щодо викладача: його відповідальність за свій науково-професійний рейтинг диктувалася потребою читати лекції або проводити практичні заняття на такому теоретичному рівні та з такими методологічними підходами і методичними прийомами, щоб це привабило на його заняття якомога більшу кількість студентів-слухачів.

Цікаво було дізнатись, що відомі вчені того періоду М. Пирогов, Д. Багалій, О. Потебня та інші, які, крім науки, займалися і педагогічною діяльністю, вважали самостійну науково-дослідну роботу студента головною умовою підготовки спеціаліста, фактором розвитку особистості та ефективним засобом формування вченого. Зокрема, М. Пирогов наголошував, що самостійна праця нікому відразу не давалася, тому в ній потрібно випробовувати свої сили поступово та з надзвичайною наполегливістю. Видатний вчений попереджав, що навіть найвищий талант легко зламається, якщо самовпевнено, з першого разу, без підготовки захоче спробувати свої сили у такій справі, яка вимагає значних знань, зрілості розуму та життєвого досвіду. Окрім цього, він акцентує: все розпочинається зі знання себе самого, бо тільки таке знання дає змогу співставити свої внутрішні (інтелектуальні, психологічні, фізичні тощо) сили з масштабами завдань, що їх необхідно вирішити самостійно.

На одному з текстуальних поворотів монографії привернув увагу маловідомий широкому колу педагогів навчально-методичний факт, який стосується самостійної роботи студента, причім найбільш поширеної форми – роботи з книгою. Виявляється, що в позааудиторний час студент зобов'язаний був поглиблювати отримані на лекціях знання читанням відповідних книг в університетській бібліотеці. І в цьому, хочу підкреслити, між студентами здійснювали диференціювання: особливо успішним, тобто тим, хто вмів працювати самостійно, дозволяли брати книги з бібліотеки додому для домашнього читання, а окремим, найбільш успішним і наполегливим у самостійному освоєнні наук, дозволялося користуватися професорськими книгами, які поверталися професору після освоєння дисципліни. Це було своєрідною винагородою студенту за ефективну самостійну працю, а також і стимулюванням до такої праці. Додамо, що винагороди і стимули до сумлінної самостійної праці студентів виявлялися й в інших формах: студент, який навчався за власний кошт, самостійно підготувавши та прочитавши пробну лекцію у присутності педагогів-фахівців, за умови належного та успішного виступу, міг бути переведеним на державну форму навчання („за казенний кошт"), і в цьому – ще одне свідчення особливої і практичної уваги до вміння студента працювати самостійно. Не меншого значення надавали підготовці студентами самостійних наукових праць: якість їх виконання бралась до уваги при складанні підсумкових іспитів, а невиконання не залишалось поза увагою: студент, який навчався за „казенний кошт" і не виконав самостійної наукової роботи, міг бути позбавлений „казенного" утримання або залишеним на повторний курс. Постійна увага до студентської самостійної роботи поєднувалася з принциповою вимогливістю до її рівня та якості. Якщо рівень та якість результату самостійної студентської діяльності відповідали університетським вимогам, самостійному творінню студентів готувалась особлива доля: окремі наукові твори заслуховувались на загальних наукових зібраннях, їх фрагменти потрапляли на сторінки навчальних посібників, а деякі публікувалися в університетських наукових виданнях. І навіть мав місце такий неординарний випадок: конспекти прослуханих лекцій студентів Харківського університету Ф. Буслаєва і його друзів були впорядковані ними під керівництвом викладача й опубліковані в трьох томах, якими успішно користувалися наступні покоління не лише харківського студентства.

На цьому ж текстуальному полі зустрічаємо дещо незвичне суцвіття: „вміння говорити вголос" і „заучування напам'ять творів". І те, й інше стосується самостійної роботи студента: вміння говорити – це результат такої роботи, а заучування напам'ять – одна з її форм. Як не дивно, згадані результат і форма пов'язані найтіснішим чином, бо вміння говорити не зможе сформуватись, якщо не матиме фундаменту із взірців належного мислення та мовлення, що засвоюються в процесі заучування напам'ять текстів, як поетичних, так і прозових, і не тільки художніх, які виступають зразками „правильності, пристойності, природності й виразності мови". Не забуваймо, що не можна оволодіти майстерністю мовлення, не засвоївши його визнаних взірців – творів, які варто знати напам'ять. Чи не тому тим людям (і не лише молодим!), які мало знають або й зовсім нічого не знають напам'ять, важко висловлюватись згідно вимог правильного мовлення?! Старше покоління, яке залишило стіни школи багато десятиліть тому, і в нинішні дні може цитувати напам'ять десятки уривків із творів шкільної літературної класики. Вивчене напам'ять у ті далекі шкільні роки залишилось у свідомості назавжди та слугує класичними взірцями, до яких приміряємо власну думку, на які орієнтуємо

власне мовлення. Не боюсь у цьому плані бути консерватором, але недостатню увагу (або й навіть неувагу) сучасного молодого покоління, насамперед, учнів і студентів, до вивчення напам'ять літературних шедеврів, вважаю не лише втратою, а й шкодою для інтелектуального становлення молодої людини нинішнього дня. І додам: засвоєне живе, творче літературне слово було б потужним захистом молодого інтелекту від масованого наступу бездушного комп'ютеризованого мислення, яке заманює сучасну людину з безмежного творчого поля людського духу на обмежене комп'ютерними програмами віртуальне поле.

(Закінчення на стор.5)

МОНОЛОГ ПРО МОНОГРАФІЮ

Анатолій БАГНЮК

(Початок на стор. 3 - 4)

Хочу, щоб мене зрозуміли правильно: добре, якщо комп'ютер підсилює творчі можливості людини, але небезпечно, якщо він замикає на себе і в собі всі її творчі потуги, поглинає її творчий потенціал і підмінює духовну творчість, в тому числі і пам'ять. Для чого пам'ятати, якщо можна заглянути в Інтернет?! Згадаймо: калькулятор „відучив" молодших школярів вчити табличку множення! Та повчимося у наших попередників, навіть тих, які жили півтора – два століття тому. Один з уроків, які вони нам дали: берегти самостійність людського інтелекту і формувати її в молодої людини. Це думка, яку актуалізує мандрівка сторінками монографії Валентини Бенери.

Не хочу залишитись у боргу перед своїми колегами – викладачами фахових дисциплін різних напрямів, кожен з яких в аспекті організації самостійної роботи студентів зі свого предмета знайде в монографії Валентини Бенери чимало цікавих ідей, а тому подам деякі змістові орієнтири. Викладачам іноземної мови варто взяти на замітку особливості самостійної роботи студентів – іншомовних філологів київських вищих закладів освіти: постійне та обов'язкове вивчення творів зарубіжних авторів мовою оригіналу; опрацювання методичних рекомендацій та кращих монографій з питань вивчення іноземної мови (і знову – мовою оригіналу!); робота з лексичним і граматичним матеріалом із творів іншомовних авторів, особливо тих фраз і зворотів, які значно відрізняються в іноземній і рідній мовах; переклад текстів з іноземної мови на рідну та навпаки; написання творів іноземною мовою за самостійно обраною тематикою; переклад „легких" текстів без попередньої підготовки; бесіди з метою аналізу здійснених перекладів і тлумачення складних місць у прочитаних текстах; а також щомісячні бесіди з професором і керівником практичних занять з метою виявлення динаміки оволодіння іноземною мовою студентом. До уваги викладачів соціально-гуманітарних дисциплін: вже в той час застосовувалась практика залучення студентів до самостійної роботи над архівними та музейними матеріалами з наступним написанням рефератів, наукових робіт. Організація лабораторних робіт як провідного виду самостійної роботи студентів з окремих дисциплін (фізика, хімія, біологія, механіка тощо) і в XIX ст. здійснювалась за ухваленими правилами, але мала окремі особливості: до лабораторної роботи допускалися лише ті студенти, які успішно засвоїли відповідний теоретичний матеріал і ознайомились з інструктивними вимогами до її проведення; складні лабораторні роботи або роботи із застосуванням цінних приладів виконувались тільки під наглядом лаборанта; пошкоджене обладнання поновлював винуватець за власний кошт; студенти, які навчалися за власний рахунок, зобов'язані були необхідні для лабораторної роботи матеріали оплатити в повному обсязі; прибирання небезпечно забрудненого приміщення лабораторії здійснювалось лише її працівниками; проведення лабораторних робіт, участь у них студентів детально облікувалися. На гуманітарних і мистецьких спеціальностях студенти писали творчі роботи, заохочення за які були досить вагомими: надання підвищеної стипендії, звільнення від плати за навчання чи за лабораторні роботи або за користування бібліотекою, надання матеріальної допомоги, а також публікація твору за рахунок університету. Саме тоді зароджується студентський науковий рух, одним із перших виявів якого стала організація конкурсів з написання наукових робіт для студентів університетів.

Вищесказане – фактаж, якого в монографії, можна сказати, невичерпна множина і в якому кожен знайде цікаве, корисне та повчальне для себе. Та найвагоміше в книзі Валентини Бенери – теоретичне наповнення кожного розділу та методологічна спрямованість кожного висновку. Але це вже треба бачити власними очима та сприйняти власним розумом. Перефразувавши відоме народне прислів'я, скажемо: краще один раз перечитати книгу, аніж сім разів прочитати про неї. Монографія заслуговує такого підходу: один раз почувши про неї, варто сім разів по сім звернутися до її сторінок, кожна з яких подарує не одне раціональне зерно.

...Ми лише відкрили двері до творчої лабораторії доктора педагогічних наук Валентини Бенери, лише зробили перший крок на текстуальне поле її монографічного дослідження, кинули перший погляд на засіяний нею інтелектуальний лан. Хто піде далі, той збере багатий урожай життєвих принципів, нових ідей, цікавих думок та переконається, як багато може людина, яка вміє працювати самостійно.

Монографія „Самостійна робота студентів ..." – не просто підтвердження ефективності самостійної роботи кожного з нас і в усякій царині, а гімн людському інтелекту, самостійна творчість якого не знає меж.

Фото з архіву „Замку"

КЛЮЧ ДО СЛУХАННЯ МУЗИКИ

Наталія БОНДАРЕНКО

Наприкінці минулого навчального року для студентів спеціальності "Музичне мистецтво" було організовано зустріч з українським композитором, вчителем-методистом, учителем музичного мистецтва загальноосвітньої школи № 4 м. Броди Володимиром Ольшевським, який презентував нову методику пізнання емоційно-художнього змісту музичних творів.

Виходячи із традиційних методик викладання музики у школі, здавалося б, що можна побачити в цьому нового? Однак, виявляється, й до цієї дисципліни можна і необхідно шукати нові підходи. Саме це описав В.І.Ольшевський у своєму навчально-методичному посібнику "Ключ до слухання музики", що побачив світ у видавничому центрі Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, науково-педагогічні працівники якого взяли на себе всі підготовчі роботи: рекомендації до друку, рецензування, редагування видання тощо.

Як пояснює автор у передмові, "...пропонована увазі читача робота є спробою сформулювати основні положення нового підходу до причотування-інтерпретування змісту музичних творів, спробою дешифрувати їх семантику... Наша система освіти чомусь надмірно опікується інтелектом учнівської та студентської молоді. Здатність оперувати великим обсягом інформації, вирішувати логічно складні завдання визнається за найбільше досягнення. Ця хибна позиція є причиною диспропорції в людській істоті.

...Наука без духовності по-хижацьки відноситься до довкілля, не шанує ні Землі, ... ні землян, ні Всесвіту...

Виходячи з цих усвідомлень, усі навчальні дисципліни мали б викладатися з позицій вищих проявів духовності. Вона має наповнювати знання повагою до світу, в якому перебуваємо; має спонукати до відмови від немудрих хотінь "підкорювати природу" (розвертати русла рік, викопувати нові "моря" тощо).

Ми повинні знати, що рослини реагують на музику (і не тільки), бо мають дух. А тварини, як виявляється, мають і дух, і душу. Не можна приховувати нові відомості про Землю як про живу істоту.

Ми недооцінюємо здатності живої і неживої природи до самозахисту. Через нешанобливе ставлення до неї ми отримуємо все сильніші удари стихій, руйнівні природні катаклізми, накликаємо на себе найбільш масові та підступні хвороби.

Чи не варто у навчальних програмах із суспільствознавчих наук більше уваги приділяти людинознавчим, духовним проблемам? Не зациклювати учнів тільки на "подвигах великих світу цього" (їхніх війнах-переділах світу, за якими стоять лише кровопролиття та страждання невинних людей), а шукати з дітьми відповіді на питання: чому людство досі не навчилося будувати життя в мирі і як нам змінити себе, щоб стати творцями справедливішого ладу на Землі?

У процесі духовного самостановлення людей і суспільства в цілому музика повинна відігравати значно важливішу роль. Ця позиція і є стрижневою у роботі "Ключ до слухання музики", – пише наостанок автор у передмові до свого видання.

Навіть самі назви деяких розділів роботи В.І.Ольшевського змушують задуматися не лише над музикою, а й над світом, у якому ми живемо, переосмислити місце і роль людини у Всесвіті: "Хто є людина? Що є музика?", "Духовна музика. Музика Душі. Музика фізичної сфери", "Таблиця взаємозв'язків та взаємовпливів сфер Духа, Душі, Тіла", "Слухання музики з урахуванням життєвого досвіду людини" тощо.

Як стверджує автор, "...визнаючи існування людини в єдності Духа, Душі і Тіла, життя духовного, душевного і фізичного, ми отримуємо широкий спектр можливостей найадекватнішого сприйняття самих себе, життя, музики та змогу наблизитися до Істини.

Взявши за пріоритет духовне, ми досягаємо гармонійного ієрархічного співвідношення Духа, Душі і Тіла. Внаслідок цього зростає відповідальність за те, яку музику ми пишемо, виконуємо та слухаємо, зростає потреба у духовній визначеності музики, що полягає у відповіді на питання "Чому служить ця музика?". Саме духовний вимір дає нам усвідомлення могутності музики як такої, що може нас і зцілити, і занапастити.

Бажаючи підняти якісний рівень викладання мистецьких дисциплін, необхідно більше уваги приділити питанням образного змісту музики та проблемам його прочитування. "Ключ до слухання музики", як свідчить практика, може оптимізувати цей процес, бо спирається на незаперечне:

Слово – це звук, звуки ("Спочатку було Слово").

Музика – це закодовані звукові символи (знаки) життя людини, довкілля, Всесвіту.

Людина здатна йти не тільки шляхом виконавської інтерпретації цих звукових утворень, а й розпізнавання (прочитання) закладеного в них нижчого (земного) та найвищого (космічного) сенсу".

Для присутніх у залі було несподіваним таке поєднання методики викладання музики з високими філософськими категоріями, що змусило поглянути на цю дисципліну під іншим кутом зору. Вчитель полонив студентську аудиторію відмінною ерудицією, бездоганним умінням вести діалог, простотою та доступністю викладу матеріалу і неповторним шармом творчої натури. Кожен, хто прагне присвятити себе педагогічній діяльності,

обов'язково використає цю дивовижну методику у майбутній роботі з учнями.

СТАБІЛЬНІСТЬ ФАХОВОГО ІНТЕРЕСУ

Кафедри психології (завідувач М.Б.Боднар) і теорії та методики дошкільної освіти (завідувач Т.С.Фасолько) виявляють постійний науковий інтерес до проблеми "Духовність у становленні та розвитку особистості", на яку спрямовуються їх власні наукові дослідження і що підтверджується їх постійною участю у міжнародних наукових конференціях. Зокрема, на VI Міжнародній науково-практичній конференції згаданої тематики, проведеній на базі Вінницького ДПУ ім.М.Коцюбинського Інститутом психології ім.Г.С.Костюка НАПН України, представили свої роботи 6 науковців інституту: М.Б.Боднар ("Феномени соцієтальнопсихіки як підґрунтя становлення духовності особистості"), Н.Б.Бабій ("Формування позитивних атитюдів щодо категорії етнічного на ранніх етапах духовного розвитку особистості"), С.С.Гусаківська ("Моральні якості у структурі особистісного ідеалу майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів"), В.П.Назарук ("Визначення екологічної свідомості: теоретичний аспект"), Н.М.Савелюк ("Феномен релігійності крізь призму методології психологічного дослідження"), Ю.В.Тимош ("Моральність молодшого школяра як системотвірна складова його духовності"). Дослідження наших авторів опубліковані у збірнику наукових праць Інституту психології ім.Г.С.Костюка "Проблеми загальної та педагогічної психології".

ВАГОМЕ ПОПОВНЕННЯ НАУКОВОГО ДОРОБКУ

Заслужений працівник освіти України, кандидат педагогічних наук, доцент Д.М.Скільський успішно демонструє взірець творчого наукового довголіття. Більше півстоліття він займається практичною і теоретичною педагогікою, має понад 130 наукових публікацій, в тому числі 9 навчальних і методичних посібників. Визнання педагогів-практиків і відповідний Гриф МОН України отримав його навчальний посібник "Вивчення художньої обробки деревини в школі: розвиток творчих здібностей учнів". Нинішнього року у Тернопільському видавництві "Навчальна книга - Богдан" побачив світ ілюстрований навчальний посібник Д.М.Скільського "Історія української педагогіки", якому також присвоєно Гриф "Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів". Посібник висвітлює найбільш суттєві аспекти історії практичної і теоретичної педагогіки України у відповідності з програмою "Історія педагогіки" для вищих педагогічних навчальних закладів. Видання широко ілюстроване фотографіями, малюнками, схемами, доповнене уривками з документів і творів відомих педагогів.

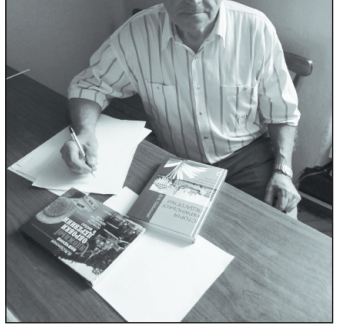

Фото Петра ДАНИЛЮКА

НАШІ ПУБЛІКАЦІЇ

Кандидат біологічних наук, старший викладач кафедри біології та загальної екології **О.К.Галаган** опублікувала у видавничому центрі інституту навчально-методичний посібник "Польова практика з ботаніки". Рецензували посібник доктор біологічних наук, професор В.І.Чопик, доктор сільськогосподарських наук, професор С.В.Пида (ТНПУ ім.Володимира Гнатюка) та кандидат біологічних наук, доцент І.Б.Чорний (НПУ ім.М.П.Драгоманова). Автор посібника подає навчальну програму з курсу та методичні рекомендації щодо її виконання.

Журнал Волинського національного університету ім.Лесі Українки та Інституту соціальної та політичної психології АПН України "Психологічні перспективи" (Випуск 19) публікує наукове дослідження кандидата психологічних наук, доцента кафедри психології **Н.М.Савелюк** "Релігійна віра як чинник психічного та психологічного здоров'я сучасної молоді". Автор обґрунтовує вагому роль християнської віри у підтримці духовного здоров'я молоді.

У Львівському науково-практичному центрі професійно-технічної освіти НАПН України відбулась науково-практична конференція, присвячена 20-річчю Національної академії педагогічних наук України, матеріали якої оформлені у збірнику наукових праць "Теоретичні та методичні аспекти дослідження проблеми підготовки робітничих кадрів з професій, що користуються сталим попитом на ринку праці". У розділі "Теоретико-методичні засади гуманітарної освіти у контексті професійно-технічної підготовки фахівців" опублікована стаття асистента кафедри педагогіки **Т.В.Захарчук** "Організаційно-педагогічні засади впровадження системи педагогічних умов застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці вчителів".

Вийшов друком VIII випуск "Студентського наукового вісника", де опубліковані наукові розвідки студентів інституту, написані впродовж останнього навчального року. Вісник містить близько 120 статей молодих науковців, що склали десять тематичних розділів: "Суспільно-історичні вектори компетенції майбутнього фахівця", "Педагогічні аспекти становлення особистості майбутнього вчителя", "Психологічні аспекти особистісного зростання в сучасному соціумі", "Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти", "Актуальні проблеми професійної підготовки фахівців", "Комунікативно-лінгвістична та перекладознавча компетенція майбутнього фахівця", "Актуальні проблеми філологічної освіти", "Актуальні проблеми охорони навколишнього природного середовища та екологічного виховання", "Актуальні проблеми фізичної культури та спорту", а також "Актуальні проблеми музичного та образотворчого виховання".

За рішенням вченої ради інституту "Студентський науковий вісник" побачив світ у нашому видавничому центрі.

Науковцями факультету іноземних мов підготовлено другий випуск "Кременецьких компаративних студій", об'єктом компаративного аналізу якого стала творчість класика англійської літератури Чарльза Діккенса. Фахівці обрали шість напрямів "оперативного втручання" в літературну спадщину письменника: "Творчість Ч.Діккенса в контексті світової літератури", "Сучасна "Діккенсіана": проблеми та перспективи", "Класичний" і "сучасний" Діккенс: проблеми рецепції та трансляторики", "Поетика прози Ч.Діккенса", "Лінгвістичні аспекти творів Ч.Діккенса" і "Творчість Ч.Діккенса і методика викладання зарубіжної літератури". Свої наукові розвідки до збірника надали доценти **Д.Ч.Чик** і **А.В.Янков**, доцент кафедри української мови та літератури **О.В.Пасічник** і доцент кафедри англійської філології **І.С.Коханська**. Серед авторів – представники українських і зарубіжних ВНЗ (Росії, Литви, Казахстану).

Відповідальний за випуск – доцент Д.Ч.Чик, літературний редактор видання – доцент О.В.Пасічник.

МАЙЖЕ РОВЕСНИКИ

Антоніна ІВАНЮК

Міжнародна наукова конференція "Дендрологія, квітникарство та садово-паркове будівництво", присвячена 200-річчю Нікітського ботанічного саду (м.Ялта), організована в рамках сесії Ради ботанічних садів України разом з Міністерством освіти і науки, молоді і спорту АР Крим, зібрала 250 науковців із 15 країн світу, котрі працювали у чотирьох секціях: "Інтродукція, біоекологічне вивчення та селекція декоративних, плодових і ароматичних рослин"; "Вивчення та збереження природної флори та рослинності. Заповідна справа"; "Фізіолого-біохімічне вивчення рослин у природі та культурі. Біологічно активні речовини" і "Садово-паркове будівництво, фітодизайн".

Серед учасників конференції була й делегація м.Кременця, до складу якої увійшли представники нашого інституту та Кременецького ботанічного саду (до речі, на 7 років старшого, ніж сад-ювіляр!).

Науковці біологічного факультету інституту С.В.Пида, О.В.Гурська, О.В.Тригуба, які працюють на кафедрі біології та загальної екології, вшанували ювіляра оприлюдненням наукових розвідок: "Динаміка накопичення фотосинтетичних пігментів в онтогенезі Pyrethrum coccinem (Willd.) Worosch" та "Урожай Lupinus albus L. в залежності від інокуляції насіння інтродуктивними штамами Bradyrhizobium sp. (Lupinus)".

Наукові працівники Кременецького ботанічного саду Р.С.Іваницький, А.М.Ліснічук, М.С.Кубінський, О.І.Скакальська та інші інформували учасників ювілейної конференції про роль Кременецького ботанічного саду як регіонального осередку інтродукції рослин та про особливості флори Кременецького горбогір'я.

Конференція підтвердила, що проблема гарантованого флористичного майбутнього планети турбує науковців усіх країн.

І ЗНОВУ - ЗУСТРІЧ...

Ніна КАЗЬМІРУК

Протягом червня та липня, здебільшого у вихідні, наш ВНЗ відкриває двері своїм випускникам, які приїздять до рідної альма-матер із найвіддаленіших куточків України, а то й зарубіжжя. Цього року було чимало гарних ювілеїв: 10, 20, 30, 35 років після закінчення педагогічного училища та коледжу святкували випускники з Тернопільської, Волинської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Хмельницької, Київської областей.

Більшість із них працюють на педагогічній ниві: вихователі та завідувачі дошкільних навчальних закладів, дитячих будинків, вчителі, вчителі-логопеди, практичні психологи, педагоги-організатори, заступники

директорів загальноосвітніх шкіл, методисти методкабінетів вищих навчальних закладів та районних відділів освіти, директор ліцею, науково-педагогічні працівники нашого та інших ВНЗ України. Решта колишніх студентів обрали інші сектори гуманітарної сфери, проте знання, отримані в рідному коледжі, стали вагомою основою їхньої подальшої роботи. Про це й ділилися вони своїми спогадами та роздумами з одногрупниками, кураторами, викладачами. Серед педагогів-наставників під час зустрічей були колишні і нинішні викладачі: Л.І.Табачук, О.Г.Соловей, М.В.Василишин, О.П.Цигипало, К.Г.Єрусалимець, подружжя Л.І. та Б.Д.Семенюки, Т.І.Колесник, О.В.Василишин, С.А.Міщук, А.Л.Багнюк, Л.О.Войтко, М.М.Менжерес.

Цікаво, що для багатьох вихованців М.М.Менжереса місцем педагогічної роботи став Київ та Київська область.

Гості відвідали кімнату-музей Ростислава Глувка, Музей інституту, де з історією розвитку навчального закладу ознайомила його завідувач В.І.Шпак, пройшлися по корпусах.

Наш інститут, що перебуває в цьому статусі останні місяці, справив потужне враження, тому що за останнє десятиліття він змінився до невпізнанності. Оновлений фасад і внутрішній інтер'єр приміщень, сучасне технічне оснащення кабінетів, аудиторій, естетичне оформлення двору – все це стимулює до продовження контактів із рідною альма-матер: багато дітей випускників тут навчалися і продовжують навчання, на черзі – наступне покоління дітей та онуків – студентів Кременецької

гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ЗБІРНИКА

Надія ПАТРА

У читальному залі бібліотеки інституту відбулося представлення збірника матеріалів регіональної науково-практичної конференції "Вища педагогічна освіта в Кременці 1940 – 1990 рр.: знахідки, традиції, проблеми та перспективи". Презентацію збірника підготували члени кафедри педагогіки спільно з працівниками бібліотеки.

Учасників зустрічі запросила до розмови завідувач бібліотеки Юлія Стрільчук. Зі вступним словом до присутніх звернулася кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри педагогіки Л.М.Кравець, акцентувавши увагу на своєрідності цієї книги та її значному інтересі для викладачів, студентів та випускників нашого навчального закладу.

Кандидат педагогічних наук Н.В.Приймас дала тематичну характеристику першого розділу збірника "Становлення й розвиток педагогічних навчальних закладів у Кременці (40 – 90 роки XX ст.)", згрупувавши статті, що стосуються всього процесу та окремих його етапів.

Детальний аналіз другого розділу збірника "Діяльність Кременецького педагогічного інституту й педагогічного училища у спогадах їхніх випускників і викладачів" зробив колега попередніх доповідачів, кандидат педагогічних наук І.І.Гаврищак, наголосивши у своєму виступі на беззаперечній цінності цих статей, які у наукових колах прийнято називати джерелами особового походження.

Спогадами про участь у конференції та власними враженнями про презентований збірник поділилася представниця студентської науки Ольга Штогун.

Яскравими акторськими доповненнями до офіційної частини зустрічі стали виступи студентів мистецького факультету Андрія Слюсаренка та Юрія Фарини. У їхньому виконанні прозвучали інструментальні твори та пісні нашого земляка Олександра Смика.

Технічне забезпечення презентації здійснювала асистент кафедри педагогіки Т.В.Захарчук.

ДО БЖД – ПОСИЛЕНА УВАГА

Іван БІЛОСЕВИЧ,
кандидат педагогічних наук

Зовсім не дивно, що питання зниження ризику виникнення небезпечних ситуацій постає нині досить гостро, оскільки цього вимагає прогрес розвитку суспільства, освоєння і синтез речовин та енергії, впровадження новітніх технологій виробництва тощо. Тому й актуальнішою виступає проблема підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ з обов'язковим вивченням кусу безпеки життєдіяльності, охорони праці та цивільного захисту. Свідченням цього є відповідне розпорядження Кабміну України та Міністерства освіти і науки, молоді та спорту. Змінено зміст та обсяг годин навчальних програм відповідних дисциплін, введено обов'язкові розділи при виконанні дипломних, магістерських робіт, питання охорони праці та БЖД включено до державних екзаменів.

Тернопільська обласна науково-методична рада з цивільного захисту, БЖД та основ медичних знань слідкує за виконанням директивних документів та наказів Мінстерства, а також періодично організовує методичні й наукові семінари для викладачів відповідних дисциплін.

Нещодавно автор замітки був учасником всеукраїнського семінару з БЖД, що проходив на базі Херсонської державної морської академії. Теоретична частина семінару включала виступи начальників обласних науково-методичних рад з БЖД, конструктивну дискусію, пов'язану з питанням розподілу годин з вищезгаданих дисциплін і контролем за виконанням наказу Міністерства щодо впровадження типових програм з БЖД, охорони праці та цивільного захисту.

Практичною частиною семінару були показові виступи курсантів: гасіння пожежі, евакуація з приміщення, рятувальні роботи на воді тощо.

Фото Петра ДАНИЛЮКА

ВСТУПНИК - 2012: ЕСКІЗИ ДО ПОРТРЕТА

ПЕРШІ ВИСНОВКИ

Вже на початковому етапі роботи до приймальної комісії Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного

інституту ім.Тараса Шевченка звернулися із заявами більше тисячі випускників загальноосвітніх шкіл і ВНЗ І – ІІ рівнів акредитації майже десяти областей України: Тернопільської, Волинської, Рівненської, Хмельницької, Львівської, Закарпатської та інших. Особливою популярністю в абітурієнтів користувалися спеціальності "Дошкільна освіта" та "Соціальна педагогіка". Серед бажаючих отримати фах вчителя образотворчого мистецтва переважали випускники навчальних закладів Тернопілля та Закарпаття, а юних рівненчан та хмельничан, в основному, зацікавили спеціальності "Технологічна освіта" та "Музичне мистецтво"; в той же час багато вихідців із Волині віддали перевагу напрямам "Біологія" та "Фізичне виховання".

У КОЖНОГО – СВІЙ КРИТЕРІЙ ВИБОРУ

Причини, що обумовили вибір абітурієнтами майбутнього фаху та вищого закладу освіти, в якому цей фах здобуватимуть, – найрізноманітніші, проте піддаються аналізу та певній класифікації. Вирішальна роль у такому виборі належить особистим здібностям, хисту, схильності до

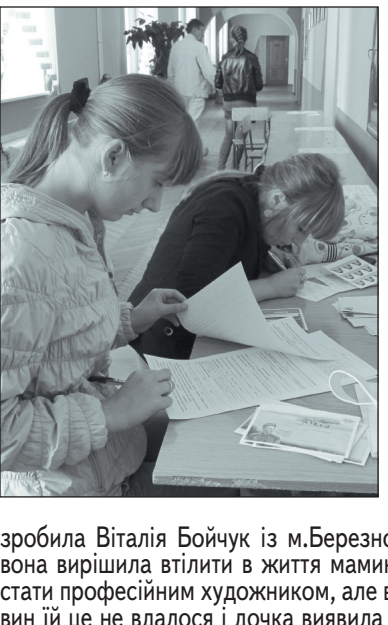

того чи іншого виду діяльності, особливо якщо ці фактори є традиційними для родини, внаслідок чого формуються династії педагогів. Зокрема, кременчанка Маріамна Зварунчик залишилася вірною сімейній орієнтації на дошкільну освіту: йде шляхом своєї бабусі – першого педагога-дошкільника у їхній родині.

Цікавий акцент у мотивації вибору педагогічного фаху зробила Віталія Бойчук із м.Березно Рівненської області: вона вирішила втілити в життя мамину мрію, яка прагнула стати професійним художником, але в силу життєвих обставин їй це не вдалося і дочка виявила бажання здобути фах вчителя образотворчого мистецтва.

Частина абітурієнтів за основну причину вважала необхідність підвищення фахового рівня та професійної майстерності, потребу в чому вони відчули у процесі трудової діяльності: львів'янин Василь Крупенко, випускник нашого педагогічного коледжу за спеціальністю "Технологічна освіта", рівненчанка Наталія Коновальчук, яка має диплом бакалавра за спеціальністю "Дошкільна освіта", та інші випускники ВНЗ І – ІІ рівнів акредитації виявили бажання продовжити навчання на відповідних факультетах інституту з метою здобути повну вищу педагогічну освіту.

Серед вступників були й такі, хто в основу вибору фаху та ВНЗ поклав комплекс факторів: інформація про рівень викладання й особливості навчання, що її отримали з уст студентів і випускників інституту; географія та природно-кліматичні умови навчального закладу; вартість навчання та проживання тощо. Майбутнього біолога Катерину Третяк (Тернопільщина) привабило розташування біля інституту відомого Кременецького ботанічного саду з його більш як 200-літньою історією та наявність у Кременецьких гір статусу Національного природного парку. Абітурієнт Богдан Дячок, який кілька років займається важкою атлетикою, вирішив навчатися на факультеті "Фізичне виховання" нашого інституту з урахуванням того промовистого факту, що тут зі студентами працюють чемпіони світу та Європи Андрій Пушкар (армрестлінг) і Андрій Мазанович (пауерліфтинг). Окремі вступники обрали наш навчальний заклад за рекомендацією друзів і знайомих, насамперед тих, хто тут навчався чи навчається і наголосив на цікавих особливостях навчання, високому рівні викладання фахових дисциплін і широких можливостях оволодіння практичними професійними навиками. Це підкреслили Олеся Ковальчук зі Збаражчини, Оксана Бунда із Сарненщини та інші абітурієнти.

ДОПОМІГ ІНТЕРНЕТ

Інтерв'ю, проведені з абітурієнтами в момент подачі документів до приймальної комісії Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім.Тараса Шевченка,

показали: практично кожен четвертий вступник до ВНЗ використовував інформацію, надану мережею Інтернет про вищі заклади освіти, про умови вступу до них. Василь Онищук і Марія Барчук зі Збаражчини, Віктор Полюхович, Наталія Коновальчук, Віталія Бойчук з Рівненщини, шумчанка Галина Кушнірук та інші стверджують: найвагомішим фактором у виборі нашого інституту стало відвідування його сайту в мережі Інтернет, бо саме тут вони побачили навчальну базу інституту, архітектуру інститутських корпусів, познайомилися з особливостями теоретичного і практичного навчання, культурно-мистецьким життям інституту і його зарубіжними зв'язками. За їх словами, вони прийшли до однозначного висновку: Кременецький педагогічний інститут – це той навчальний заклад, з яким варто пов'язати найкращі роки свого життя – студентські.

Такий висновок підтримали майже дві тисячі випускників загальноосвітніх шкіл – саме стільки заяв поступило до приймальної комісії інституту на той час.

ЗРОСТАЮТЬ ПЕДАГОГІЧНІ ДИНАСТІЇ

Значна частина абітурієнтів Кременецького гуманітарно-педагогічного інституту ім.Тараса Шевченка підтримали родинну традицію – професійну орієнтацію на педагогічний фах. У сім'ях багатьох із них вже є декілька поколінь педагогів – вихователів дошкільних навчальних закладів, вчителів загальноосвітніх шкіл, викладачів вищих закладів освіти – представників найрізноманітніших освітніх спеціальностей. Як правило, вступники обирають той педагогічний фах, за яким працювали або ще працюють старші представники їхніх родин. Третє покоління педагогів у родині складуть Олександр Чеболда і Маріамна Зварунчик із Кременця; йдуть педагогічним шляхом своїх батьків, старших братів та сестер Олеся Ковальчук із Збаражчини, Віталія Бойчук і Руслана Ковальчук із Рівненщини. Віталій Юрчук із Кременеччини та багато інших. Практично всі вони вважають, що вибір ними педагогічної професії обумовив багаторічний вплив освітян –старших членів родини та "педагогічний дух", який панує у кожній вчительській сім'ї та формує і характер мислення, і спосіб життя, і бачення майбутнього.

ПРИВАБИЛА ПРИРОДА

Ще древні твердили: людина – невід'ємна частина природи, і чим тісніша її єдність з природою, тим яскравіше виявляється її людська сутність. Тому не дивно, що більшість абітурієнтів, які вперше побачили Кременець, підкреслювали, що його мальовнича природа, неповторний м'який гірський рельєф не лише привабили їх своєю красою, а й схилили до

остаточного рішення щодо вибору навчального закладу. На цьому наголосили тернополянки Катерина Третяк і Вікторія Курник, сестри Олеся і Леся Ковальчуки, рівненчани Оксана Бунда, Віктор Полюхович, Руслана Ковальчук. Вони, а також їх колеги з Волині, Львівщини, Хмельниччини заявили, що тепер їм стало зрозумілим поняття "Волинська Швейцарія" і всі будуть раді навчатися в такому мальовничому місті, біля якого знаходяться всесвітньовідомий Кременецький ботанічний сад і Національний природний парк "Кременецькі гори".

ДЕСАНТ ОДНОКЛАСНИКІВ

Аналіз якісного складу абітурієнтів Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім.Тараса Шевченка дав привід зробити цікаве зауваження: серед вступників помітні групи однокласників – випускників однієї і тієї ж школи, які обрали, як правило, одну і ту ж спеціальність. Наталія Дзюба і Олена Рибачук, випускниці Березнівської ЗОШ (Рівненщина), виявили бажання спільно навчатися на факультеті "Дошкільна освіта". Соціальнапедагогіката дошкільне виховання зацікавили випускників Оженинської ЗОШ (Острожчина) Антоніну Маліновську, Марію Васьковець, Олену Макарець, а технологічна освіта – одногрупників-випускників Бродівського педагогічного коледжу (Львівщина) Степана Горбатюка, Олега Сітку, Романа Ногочевського і Віталія Мішка. Подібні групи випускників "делегували" й інші області Західного регіону України. Безсумнівно, цей фактор є важливим для формування студентського колективу академгруп нового набору, бо сприятиме створенню позитивного морально-психологічного клімату в середовищі першокурсників, їх консолідації на ефективну навчальну й активну громадсько-культурну діяльність.

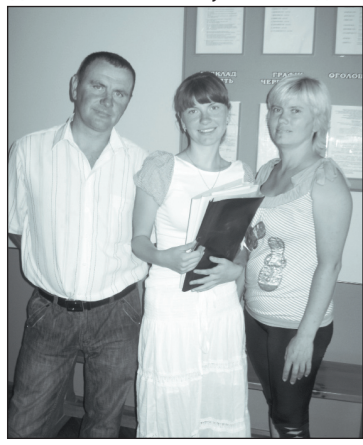

МУЗИКА – ЗАХОПЛЕННЯ РОДИННЕ

Тернополянок Марію Ніколайчук і Євгенію Хлопецьку об'єднали не лише рік закінчення загальноосвітньої школи, і не тільки спільне рішення навчатися на мистецькому факультеті Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту імені Тараса Шевченка за спеціальністю "Музичне мистецтво", а й той факт, що обидві вони зростали і виховувались у сім'ях з глибокими і давніми музичними традиціями. В родині кожної з них є випускники консерваторій, а мама Марії – режисер Тернопільської обласної філармонії. Практично всі члени обох родин – музиканти-аматори: мають чудові вокальні дані та ще й володіють музичними інструментами і свої обдарування активно використовують у самодіяльному аматорському форматі. Дівчата залишилися вірними музичним традиціям своїх родин і, безперечно, згодом сім'ї Ніколайчуків і Хлопецьких поповняться дипломованими музикантами – вчителями музичного мистецтва, а виплекана кількома поколіннями рідних і близьких людей любов до музики, знайшовши професійне оформлення за час навчання в інституті, стане запорукою успішної фахової діяльності та збагатить духовно-культурний компонент особистого життя кожної з них.

Фото Петра ДАНИЛЮКА

ЛІТНІЙ

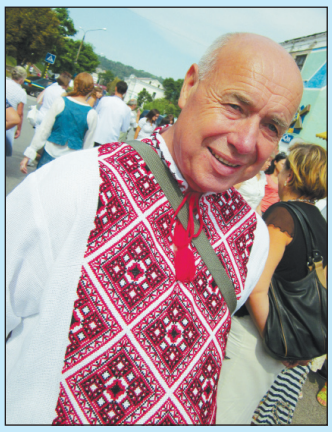

ФОТОВЕРНІСАЖ

Тетяна БАЛБУС

ОНОВЛЕНЕ "НАТХНЕННЯ"

Разом зі своїми колегами-п'ятикурсниками випускники спеціальності "Образотворче мистецтво" отримали дипломи спеціаліста, попрощалися з рідним інститутом і студентським мистецьким гуртом "Натхнення", а на зміну їм прийшло нове поповнення.

Ще ніяк не можна звикнути до того, що на виставках не буде таких знайомих усім робіт Лідії Панчук, Оксани Кутько, Надії Бартошевської, останніми творами яких у стінах інституту стали дипломні роботи, проте життя триває і виводить на мистецьку арену нашого інституту та Кременеччини нові творчі імена.

В основному, склад мистецького гурту поповнився за рахунок студентів коледжу. Деякі з них навчалися на відділі образотворчого мистецтва Кременецької школи мистецтв імені М.І.Вериківського, в художніх школах, тому їхні твори відрізняються дещо вищою якістю виконання. Це стосується олійного живопису та декоративних композицій Інни Самуляк, Аліни Угляр,ЕвелініСаюшевої, Людмили Скакальської.

Однак мають перші творчі успіхи і юні художниці, які не мали попередньої мистецької підготовки: варто відмітити стилізовані композиції Павла Старуха, графіку та натуралістичні етюди в кольорі Зенові Мороз, своєрідне світобачення і цікаву кольорову гаму робіт Катерини Салійчук. Удосконалюють власні мистецькі стилі Вероніка Устич, Іванна Філик та Світлана Семеренко.

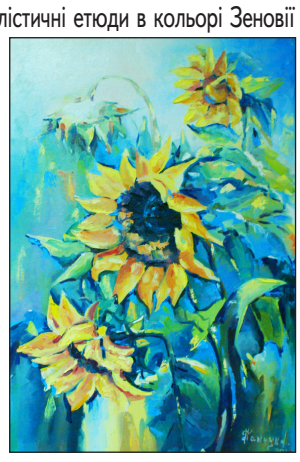

Продовжує радувати своїми творами Вікторія Шаргородська – автор оригінального "кулькового" жанру образотворчого мистецтва. Проте паралельно художниця працює над написанням акварельних пейзажів і портретів.

Чергова виставка робіт мистецького гурту "Натхнення" дозволяє зробити висновок, що мистецтво ніколи не старіє, завжди знаходить свого шанувальника і надихає молодих авторів знаходити дивовижне у здавалося б зовсім звичайних людях, речах та явищах.

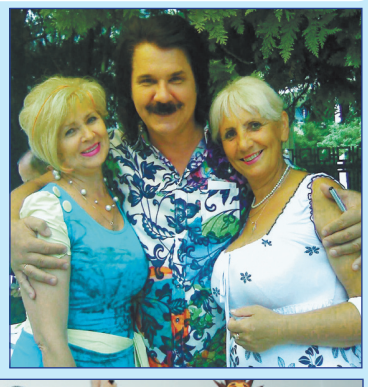
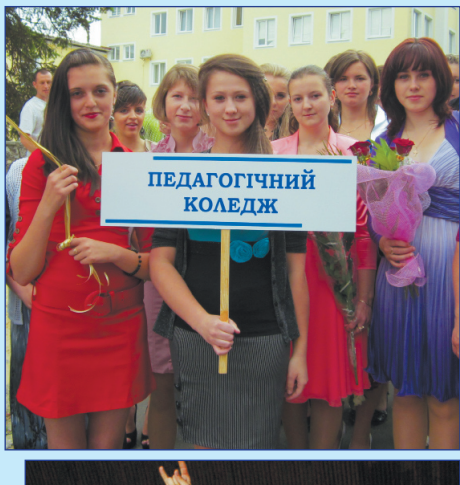

Літературно-мистецька сторінка

ЩО Є У СВІТІ

Лаврін КУЛИК

ПОРАДИ ЗВІРЯТ – ДЛЯ ЦІКАВИХ МАЛЯТ

Звірі в лісі, де граби,
Говорили про гриби.
Ось Ведмідь і проріка:
– Я люблю боровика.
З нього можна суп зварити
Чи на зиму засушити

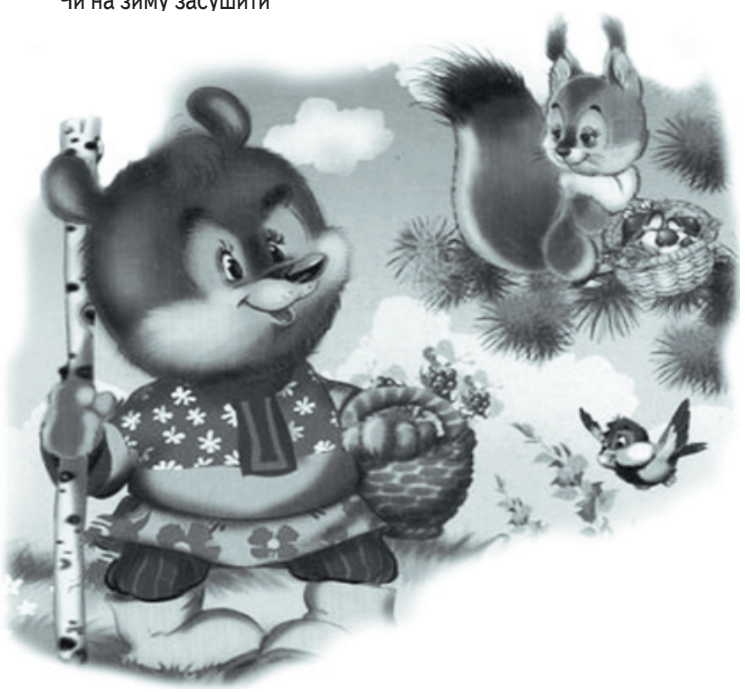

І в барлогу собі взяти,
Щоб аж до весни смоктати!

А руда Лисичка
Все збира лисички,
Бо й вони руденькі
І дуже смачненькі:
– Я їх всіх дрібненько
В каструлю кришу
І з ними жирненьку
Курочку стушу.

Тут Зайчик підвівся,
Став на лапки-ніжки:
– А я в темнім лісі
Знайшов сироїжки,
Такі головасті –
На радість зайчатам!

Ще й буде Вухастик
Гостей частувати!

Приніс Вовчик до комори
Грибочків на суп:

Він сподобав мухомори
За їхню красу.
Щей подумав: такі гарні!

З'їмо їх охоче!
А йому сказали: "Марно
Ти приніс їх, Вовче!
Викинь швидше оте сміття,
Щоб не мати скрути,
Бо приніс ти своїм дітям
Страшної отрути!".

З високої гілки,
З самого верхів'я
Дві пухнастих білки
Спустились до звірів:
– В нашій хатці, що в дуплі,
Діточки сидять малі,
Донечки й синочки.
Тож для нашої малечі
У сонячній літній печі
Сушимо грибочки.
Збираємо в лісі спритно,
Сушим на гіллі,
Щоби взимку було ситно
Всій нашій сім'ї.

З лісової гущавини
Стежиною тихою
Прийшли на галявину
Їжак з Їжачихою:
– Ми гриби збираємо, –
Каже їжачиха, –
Тільки ті, що знаємо,
Бо отруйні – лихо!
Малі їжачата
Лише вчаться в старших,
Щоб розпізнавати,
Які гриби кращі.

Ліна ВЕРЕСЕНЬ

УРОК МАЛЮВАННЯ

Дзвонить Зайчик у гайочку
Первоцвітовим дзвіночком:
–Дзінь-дзелень!Дзінь-дзелень!
Весняний малюєм день!

Вмить його пухнасті лапки
На гіллі лишили крапки...
То не крапки, а чудові
Ніжні котики вербові!

Вправні пензлики травички
Хоч і зовсім невеличкі,
Та швиденько на берізках
Повплітали стрічки в кісках,

Малювали жабеняток
І ряску для каченяток,
На галявині ялинку,
Килим з листячка барвінку.

Понад лісом небо хутко
Розілляли незабудки,
Бо малим ромашкам треба
Засвітити сонце в небі.

Ось кульбабку пустотливо
Наполохав вітерець –
І летить хмаринка-диво
Аж до річки навпростець.

А фіалки з зірочками –
Дивовижні малярі –
Згаптували над садками
Тихий вечір угорі.

ХИТРА ЛИСИЧКА

До рибалок біля річки
Підкрадається лисичка:
Дуже б рада рибку з'їсти,
Та не хоче в воду лізти...

ЯЛИНКА ТА ЇЖАЧОК

Колюча і густа ялинка –
Зайчаткам схованка-хатинка,
Та не ховається під гілки їжачок,
Бо в нього спинка вся із голочок!

КОЛИСКОВА

В теплій хаті біля мами
Засинає немовля,
А надворі під снігами
Спить замріяна земля.

В сні дитинку забавляють
Ангеляточка малі.
Хуртовини навівають
Дивовижні сни землі.

Сниться сину мамин погляд
І тепло її грудей.
Цілий світ вмістила доля
У найкращій із людей.

А землі насняться роси,
Сад квітучий, солов'ї,
Дощ весняний і колосся,
Вкриті золотом гаї.

А над нами в небі синім
Божа Матінка не спить:
І землі моїй, і сину
Сон спокійний боронить.

РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ ТРЕБА ДОБРЕ ЗНАТИ

АПОСТРОФ

Він верх над знаками бере,
Між знаків всіх він вищий
За крапки, коми, за тире,
Бо його зверху пишуть.

Він розділяє не слова
І не часини речень.
У нього мудра голова,
Йому не заперечиш.

Бо ж розділяє букви він,
Щоби не воювали,
Йотовані та голосні
Одну сім'ю складали.

Бо без апострофа "ім'я"
Вже іменем не буде,
І розпадається сім'я,
Коли його забуде.

ЗНАК ПИТАННЯ

Все його цікавить –
Перше та останнє;
Він до всього ставить
Своє запитання:

Де? Навіщо? Звідки?
Що? Куди? До кого?

Хто? Який? Наскільки?
Як? Коли? Для чого?

Якщо хочеш знати
Відповідь правдиву,
То постав лиш знак цей
І побачиш диво.

Завжди подарує
Істину він строгу,
Бо цей знак торує
До знання дорогу.

ЗНАК ОКЛИКУ

Його відзначає
Характер поважний.
Що він означає,
Читайте уважно!

Крута в нього вдача:
Жодних заперечень,
Якщо його бачиш
Наприкінці речень!

З вигуками дружить,
Йде услід за кожним;
Почуттям він служить,
Силу їхню множить.

Все, що він веліє,
Здійснюйте відразу:
Знак цей володіє
Силою наказу!

Літературно-мистецька сторінка

КРАЩЕ ЗА ДІТЕЙ

УКРАЇНА

В пшеницях волошки сині,
Соловейко на калині,
В чистім небі журавлі,
Хліб пахучий на столі,

Рідна хата, рута-м'ята,
А над нами Божа Мати –
Це Вітчизна в нас єдина,
Що зоветься Україна.

НАШ ПРАПОР

Волошки квітнуть в золотих житах,
З блакиті неба сонечко сміється.
Вони малюють жовто-синій стяг
Вітчизни, що Вкраїною зоветься.

УКРАЇНОЧКА

Мене весна своїм віночком уквітчала,
Веселку стрічок щедре літо дарувало,
Зима зіткала сніжно-білу сорочину,
А осінь вишила на ній рясну калину.

ПЕРШІЙ УЧИТЕЛЬЦІ

Ми разом із вами ступаєм
В цей сонячний перший клас,
Ми вам свою долю вручаєм
І віримо щиро у вас.

Зігріта любов'ю, мов сонцем,
Учителя мудрість свята
Хай добрим, розумним і вічним
У наших серцях проросте.

ДО 1 ВЕРЕСНЯ

Добрий день тобі, рідна школо!
Ширше двері ти нам відкривай!
Скільки посмішок, квітів навколо,
Перше вересня ти зустрічай!

З твоїх книг будем світ пізнавати,
Та як саму святішу з наук
Ти нас працю навчи цінувати
Материнських натруджених рук,

Мудрій старості низько вклонятись,
Вірну дружбу життям пронести,
Силу в рідного краю черпати,
В серці пам'ять святу зберегти.

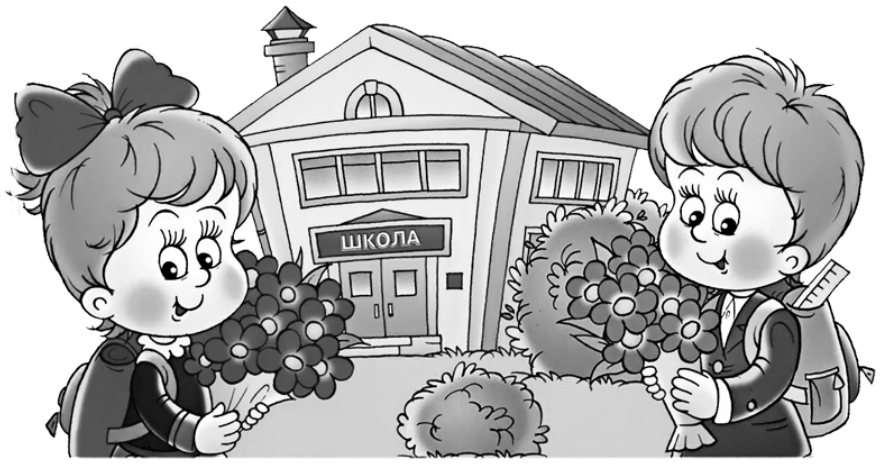

ПЕРШОКЛАСНИК

Дивувалася Олена:
"Чом важкенний ранець в мене?".
Ну а в класі відкрива –
Там пухнаста голова...

Котик Мурчик грався вранці
Тай заснув у неї в ранці.
Так потрапив перший раз
Котик Мурчик в перший клас.

СОН

Колихає землю нічка
Сріблом місяця ясним.
Спить берізка і травичка,
Спить калина сном міцним.
Заплива дрімота в хату
У пухнастому човні.
Посміхаються малята
До матусі уві сні.

СОНЯЧНИЙ ЗАЙЧИК

Тільки ранок променем
До вікна торкнувся –
Світлий Зайчик сонячний
До дітей всміхнувся,
По кімнаті весело
Стелею пробіг –
І ніхто вспіймати
Пустуна не зміг!

Коли ж сонце хмаркою
Сірою вкривалось –
Зайченятко сонячне
Від малят ховалось...
А як вечір зоряну
Опускав завісу –
Зайчик повертався
До Сонячного лісу.

У ПОХІД!

Ти не спи і не дрімай,
А швиденько уставай,
Залишай усі тривоги,
Бо готує нам дороги
Наш чудовий рідний край.

Від усіх не відставай,
Руку слабшому подай.
Чи яскраве сонце світить,
Чи в обличчя дощ і вітер, –
Друга ти не покидай!

Як не знаєш – запитай,
А на втому не зважай.
Хай міцніють руки й ноги,
Серце прагне перемоги,
Сильним, дужим виростай!

Марина НАГОРНЮК

Народилася в м.Кременець. Учениця 9 класу Кременецької гімназії.

Дуже любить природу. Мріє заснувати притулок для бездомних тварин. Захоплюється поезією, малюванням, фотографією: вчиться у Кременецькій школі мистецтв ім.М.Вериківського (клас Т.А.Балбус) та у фотоклубі «Позитив». Улюблена тема для малюнків – море.

Вірші почала писати у десятирічному віці і вже підготувала першу збірочку, декілька творів з якої пропонуємо вашій увазі.

КВІТИ

Якось у Країні Квітів почався безлад. Вони посварилися через кольори: Ромашки хотіли бути рожевими, Фіалки

– білими, Підсніжники – оранжевими і так далі. І тут хтось побачив, як Цар лісових квітів Дзвіночок наближався до їхнього гурту. Всі затихли. Він ішов не сам, а зі своїм Чарівником. Підійшли вони ближче і запитали:

– А що це ми чули за балаган у нашій родині?

Всі замовкли. Тоді одна квіточка насмілилась і сказала:

– Я хочу бути білою, як Ромашка!

– Я фіолетовою, як Фіалка!

– А я червоною, як Мак!

І почалося...

Тоді Цар сказав до Чарівника:

– Виповни їхні мрії!

Чарівник змахнув рукою – і сталося так, як хотіли квіти.

А тим часом зайшла до лісу дівчинка, якій потрібно було на природознавство скласти букет квітів. Вона оглянулась довкола і розгубилася, побачивши таку чудасію: усі квіти були не своїх кольорів! Пішла розчаровано назад і так плакала, так ридала, що квітам стало шкода її. Вони попросили Чарівника, щоб він повернув їхні кольори. Чарівник сказав:

– Не думай про себе, бо твоє життя коротке, а думай про інших.

Квіти це запам'ятали, швиденько склали найвишуканіший букет і акуратно стрибнули дівчинці у портфель. Щойно вона прийшла у клас і хотіла розповісти про свою пригоду, та відкрила портфель і побачила дивовижний букетик. Дівчинка вдруге завмерла від здивування! Вона відповіла на уроці на «відмінно» і за найкращий букет також отримала «12» балів.

З того часу завдяки маленькій школярці у чудовому Царстві Квітів запанували мир і злагода.

НЕМАЄ КРАЩОГО

Що є у світі краще за сім'ю,
За посмішку рідненької сестри,
За гарний настрій мами я молю,
За прожиті у злагоді роки!

Що є у світі краще за любов!
Любов до сонця й дощової днини,
Любов, що кожному із нас дарує Бог,
Любов до матері й маленької дитини.

Що є у світі краще за добро!
Добро, що є в кожнісінькій родині.
Добро у тому, що тобі не все одно,
Добро тварині, квітці, сиротині.

Що є у світі краще за життя,
Що дане нам як привілей, дарунок!
Цей вірш – відвертої душі слова,
У нім – найвищих цінностей пакунок.

НАДІЯ

Де серденько зоріє
І стукає щоднини,
Там завжди є надія
В хорошої людини,

Яка живе любов'ю,
І не боїться жити,
Бажає всім здоров'я,
Не хоче злу служити.

Є надія в тій людині,
Хто до Неба серцем лине...

ДЕНЬ

День, як пташка, пролітає,
Та сліди він залишає.
Чи великі, чи малі,
Чи веселі, чи сумні.
Та для мене дорогі.
Бо вони всі – незабутні
Спогади мої.

ПОЛІТ МРІЙ

Достигають пахучі жита,
Шумлять-зеленіють гаї,
Тут земля наша рідна, свята,
Тут батьківські одвічні краї.

Закрутилося сонце у небі,
Посипались зорі з небес.
Мої мрії нестримні рожеві
Полетіли у вирій чудес.

Полетіли над світом потоком,
Над людьми вознеслися вони,
Над законом сильним, жорстоким,
Зорали широкі степи.

Літають ще й досі ці мрії
І людям у душі падуть
Дощем із потоку надії.
Фортецю Любові зведуть...

НАШІ ПУБЛІКАЦІЇ

Навчально-методичний посібник кандидата педагогічних наук, доцента **Т.С.Фасолько** "Технології розвитку художньої творчості дошкільників в образотворчій діяльності" побачив світ у видавничому центрі нашого інституту і рекомендований для педагогів-практиків дошкільних навчальних закладів, викладачів та студентів ВНЗ педагогічного профілю. Посібник рецензували професор Рівненського ДГУ І.М.Дичківська та методист з дошкільної освіти райметодкабінету при відділі освіти Кременецької РДА Л.П.Лапка. Він містить навчальну програму дисципліни "Теорія і технологія розвитку дитячої художньої творчості", термінологічний словник, якісні ілюстрації.

У видавничому центрі інституту вийшов друком методичний посібник **С.Є.Шимко** і **Н.А.Галішевської** "Розвиток співацького голосу студентів музичних спеціальностей засобами фонопедичного методу". Рецензували посібник доктори педагогічних наук, професори О.М.Олексюк (КНУКіМ), С.Г.Карпенчук (РДГУ) і доктор мистецтвознавства, професор Прикарпатського НУ ім.В.Стефаника М.В.Черепанин. Видання рекомендоване Міністерством освіти і науки України як методичний посібник для студентів ВНЗ.

Видавництво Національного університету "Острозька академія" опублікувало навчально-методичний посібник Л.Д.Король "Психологія формування національного характеру (психолінгвістичний аспект)". Посібник має відповідний гриф МОНМС України. Одним із його наукових рецензентів виступає кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології нашого інституту **Н.М.Савелюк**.

Видавничий центр інституту опублікував збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції "Михайло Вериківський у контексті української музичної культури та освіти. До 115-ої річниці з дня народження". Загальну редакцію Збірника здійснив ректор інституту, професор **А.М.Ломакович**, літературну – кандидат філологічних наук **І.О.Волянюк**. У виданні представлені результати наукових досліджень фахівців-музикознавців із Києва, Львова, Івано-Франківська, Тернополя та нашого інституту, які досліджували різні аспекти життєдіяльності та творчості композитора-кременчанина М.І.Вериківського. Серед них: доктори мистецтвознавства, професори О.Смоляк (м.Тернопіль), і М.Черепанин (м.Івано-Франківськ), кандидати мистецтвознавства, доцент І.Антонюк (м.Івано-Франківськ), Г.Дзюба (м.Київ), М.Булда (м.Івано-Франківськ), кандидати педагогічних наук, доценти І.Гринчук (м.Тернопіль), **А.Шинкаренко** (м.Кременець) та науковці нашого інституту **А.Афанасенко, О.Вальчук, О.Горбач, О.Дедю, Х.Зайченко, О.Легкун, О.Лукач, Т.Медецька.** Видання адресоване мистецтвознавцям, викладачам і студентам – усім, хто цікавиться музичним мистецтвом.

У розділі "Новітня історія України" збірника наукових праць Житомирського ДУ ім.Івана Франка "Волинські історичні записки" (№7) міститься дослідження кандидата історичних наук, доцента кафедри суспільних дисциплін **В.П.Мазурка** "Причини зародження, бойовий шлях УЛС у складі збройних сил Німеччини в роки німецько-радянської війни".

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України присвоїло Гриф "Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України як навчальний посібник для вищих педагогічних навчальних закладів" навчальному посібнику кандидата педагогічних наук, доцента **О.П.Макаренко** "Мова барвиста, мова багата". Видання адресується студентам ВНЗ, педагогам ДНЗ, батькам дітей дошкільного віку, визначає пріоритети дошкільного мовного виховання, враховує вікові особливості дітей у виборі форм навчальної діяльності та пропонує активне використання мовних явищ усного й музичного фольклору українського народу, символіки традиційних українських обрядів.

Поповнює свої наукові здобутки кандидат історичних наук, доцент **І.Б.Скакальськ**а. Розділ "Історичні науки" збірника матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції "Розвиток гуманітарних наук" (м.Познань, РП) містить її наукову статтю "Михайло Черкавський – громадсько-політичний діяч Волині", де висвітлено вплив політичної та суспільно-політичної діяльності М.Черкавського на формування патріотичних переконань українців Волині. Збірник наукових праць Харківського НПУ ім.Г.С.Сковороди "Історія і географія" (випуск 45) у розділі "Історична регіоналістика" публікує наукове дослідження "Громадсько-релігійна та краєзнавча діяльність Арсена Річинського", де автор розкриває роль А.Річинського у національно-духовному житті Волині міжвоєнного періоду XX століття. У збірнику №16 "Український визвольний рух" Інституту українознавства ім.І.Крип'якевича НАН України (розділ "ОУН та інші українські політичні партії (1920 – 1930-і рр.)" опубліковано об'ємне наукове дослідження "Політична діяльність національної еліти як вияв боротьби українського інтелігенства за права свого народу у Волинському воєводстві (1921 – 1939 рр.)", а в розділі "Волинські історичні студії" збірника наукових праць Житомирського ДУ ім.Івана Франка "Волинські історичні записки" науковець презентує статтю "Роль інтелігенції Західної Волині в розвитку освіти та культури регіону в міжвоєнний період XX ст."

ДОТОРКНУЛИСЯ ДО ІСТОРІЇ

Тетяна ГОНТАРУК, власкор "Замку"

Після закінчення першого навчального року в коледжі студенти відчули особливості навчання у ВНЗ, які

суттєво відрізняються від навчання у школі.

Підсумкове заняття 11-ТОк група провела з вчителем історії України О. Г. Солов'єм у Кременецькому краєзнавчому музеї. Студенти Дмитро Клак, Антон Сивульський, Віктор Вознюк та Василь Пархута виступали у ролі екскурсоводів та доповідачів.

Ще раз згадали про найважливіші віхи вітчизняної історії XIX століття, тільки тепер уже в музейному середовищі, розповідаючи про події Першої та Другої світових воєн, окупаційний режим, діяльність ОУН – УПА, бойові дії військ, які визволяли край.

Ми мали можливість наочно побачити оригінальні експонати, які є свідченням цих подій, відчути подих епохи, доторкнутися до історії не лише уявно, а й ближче відчути атмосферу воєнного лихоліття, трагедію населення краю через фотодокументи, історичні джерела й інші цікаві реліквії.

Протягом цієї пари ми згадали та підсумували вивчений протягом навчального року матеріал, подискутували, поділилися своїми враженнями, дізналися більше про Кременець, його історію. Наша група була задоволена побаченим і почутим.

ВИШИВАНКА КРОКУЄ УКРАЇНОЮ

Сергій КОЛІСЕЦЬКИЙ власкор "Замку"

Цього чудового травневого дня рух на центральній вулиці Кременця було перекрито, а кременчани стали свідками незвичного для нашого невеличкого міста видовища: молоді люди, серед яких, звичайно, були й студенти нашого інституту, створили живу розмаїту колону, що рухалась і милувала зір яскравими візерунками вишиваного національного одягу.

Потрапити до колони "Параду вишиванок", що приурочений Дню Героїв, міг кожен. Для цього всього-навсього потрібно було прийти у національному вбранні. Учасників і глядачів цього першого у Кременці дійства привітав мер міста Олексій Ковальчук.

Згодом ми стали учасниками урочистого маршу вишиванок, що був проведений у Тернополі, куди з'їхались студенти та небайдужі люди з усієї області. Цей святковий хід від бульвару Данила Галицького до Театрального майдану був дуже феєричний: у ньому брали участь тернопільські оркестри, танцювальні колективи, члени громадської організації "Сокіл" та гості обласного центру.

Після параду вишиванок молодь мала гарну можливість послухати концерт музичних гуртів «Тартак» та «От Вінта», для яких і короткочасні дощі не стали перешкодою.

Та "Парад вишиванок" продовжував подорож містами України і завершився в Києві. Крім вишиванок та виступів художніх колективів, кожне місто України визначило художника, якому випала честь розписувати величезну писанку. В День незалежності України ці унікальні розписні твори українських митців проїхали на возах по центральній вулиці столиці – Хрещатику.

Фото з архіву автора

КЛУБ ЗДОРОВ'Я

Людмила СТЕЦЮК, консультант-дієтолог

Досить часто молоді дюди витрачають багато сил і часу на навчання, здобуваючи омріяні професії, та не дбають про своє здоров'я. Так сталося в нашому цивілізованому

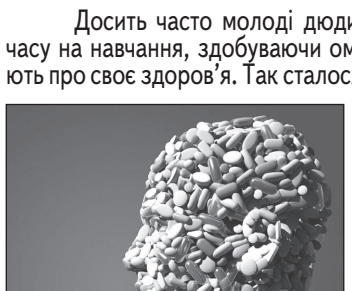

світі, що дуже багато чинників негативно впливають на нього. Передовими українськими та зарубіжними фахівцями від медицини доведено, що головною причиною більшості захворювань є отруєння організму шлаками, різного роду токсинами, солями важких металів, які накопичуються у зв'язку з погіршенням екологічної обстановки, неповноцінного харчування та інших факторів сучасного життя.

Токсини, що надходять із зовнішнього середовища, і продукти обміну, що виробляються організмом, підсилюють дію один одного, призводять до ослаблення і пошкодження захисних сил організму. Кров, переповнена шкідливими для організму речовинами, приносить до кожної клітини організму отруту. А клітина для нормальної життєдіяльності повинна отримати 90 елементів: 60 мінералів, 15 вітамінів, 12 основних амінокислот, 3 жирні амінокислоти. В наших умовах життя це неможливо. Багато хто вже просто звик до того, що почувається не зовсім добре. Головні болі, втома, сонливість вдень і безсоння вночі, погана пам'ять, нервозність, неприємний запах з рота, прищі, здуття живота... Чи задумувались ви, чому саме це відбувається? Організм б'є тривогу, просить допомоги, а не знеболюючих засобів, чимало з яких заборонені в багатьох європейських країнах. Можливо, прийшла пора задуматись? Чому нормою вважають знижений гемоглобін? А хто не чув про алергію? Лікарі ставлять цей діагноз, знімаючи з себе відповідальність за те, що не можуть допомогти, заспокоюючи людину: це ж алергія, чого ви хочете!? Причому алергія вже є навіть на сонце і на воду!

Новонароджений організм повинен харчуватися не смачною їжею, переповненою хімікатами, а необхідно нагодувати клітини, з яких складаються життєвоважливі органи. Ну а які вам не важливі, то за них не дбайте... Не враховуючи потреб організму, людина обкрадає сама себе. Або ж батьки не догодовують свою дитину, витрачаючи гроші зовсім не на те, що потрібно організму, щоб він був здоровим. Адже дитина росте з того, що вона їсть. Їжа – це будівельний матеріал. Не додайте при будівництві будинку в кожному ряду по 10 цеглин. Чи міцним буде такий будинок? Якщо з дня в день не додати клітині необхідну кількість поживних речовин, чи зможе вона бути здоровою? Не догодована – значить недорозвинена. Яким же буде мозок, серце чи судини, якщо клітини, з яких вони ростуть, недорозвинені? А тепер поміркуйте, якій їжі ви надаєте перевагу: корисній чи смачній? Прочитайте складники на етикетках: «Ешки»... + глутамат натрію(чи підсилювач смаку), селітра в усіх м'ясних виробах. Поцікавтесь в Інтернеті хоча б двома останніми і скажіть, хто не вживав чіпсів, солоних горішків, майонезу, приправ (для курки, для м'яса і так далі)? Всі вони містять глутамат натрію – отруту повільної дії. Кожен орган людського організму має свій ресурс. Вчені твердять, що нирки можуть працювати 900 років. Чому ж дитина у 2 роки лежить під капельницею з хворими нирками? Як же треба не любити свою дитину, щоб довести її до такого? Не хвилюйтеся, вам «допоможе» медицина зі своїми «панадолами». Виробник попереджає, що препарат містить парацетамол, та вам це ні про що не говорить. Допомогти можуть тільки знання. Поцікавтесь, яка побічна дія в цього хімікату, в яких ще європейських країнах він використовується?

В природі є все, що потрібно людині. Треба тільки навчитись його шукати і використовувати для себе. Адже наше здоров'я – це найбільше багатство, яке ми маємо. Від нього залежить наше життя. В яких же інститутах треба вчитися, щоб бути здоровим? Не думайте, що в медичних. Такої науки треба вчитися від народження. Але ніколи не пізно почати і досягти успіхів.

На сторінках газети ми постараємось розкрити ще багато цікавих питань. Хочу запросити всіх бажаючих до живого спілкування і пропоную організувати «Клуб здоров'я», де ми разом зможемо обговорити ті питання, які цікавлять кожного з вас.

КАМ'ЯНЕЦЬ - ХОТИН - КРЕМЕНЕЦЬ

Анна КОЗАЧОК,
власкор «Замку»

Не порушуючи доброї традиції, екскурсійна група, організована студентами 32-ДПК групи та їх куратором Н.В.Приймас, кожного семестру вирушає у нову подорож Україною. Незмінними учасниками цієї своєрідної туристичної групи, яка сформувалася за час попередніх мандрівок, є студенти факультету фізичного виховання та їх викладач В.М.Трифонюк та деякі студенти з 32-Ф, 21-ТО, 51-Ф груп. Підготовка до екскурсійної поїздки не потребує багато часу, адже її організатори вже чітко знають свої обов'язки, враховуючи всі необхідні моменти, проводять додатковий інструктаж з «новачками».

Тож погожі травневі дні покликали на новий маршрут: Кам'янець-Подільський – Хотин – Кривче. Вже всьоме

везе нас на екскурсію наш незмінний гід-водій С.Н.Косенюк. Отже, вперед!..

Перший наш туристичний обєкт – Державний історико-культурний заповідник «Кам'янець», який знаходиться у Хмельницькій області.

Кам'янець-Подільський (старовинний Кам'янець) – перлина Поділля, місто без перебільшення зі світовим іменем. У ньому живе дух Середньовіччя: в архітектурі, у невеличких, викладених бруківкою вуличках, у місцевих традиціях. Його називають містом-музеєм під відкритим небом. Грандіозний комплекс заповідника – це Старе місто, оточене річкою, каньйон, Замковий міст, комплекс Старого і Нового замків. Своє знайомство розпочинаємо саме зі Старого міста, що знаходиться на півострові у петлі річки Смотрич, яка протікає у глибокому скелястому каньйоні. Унікальність Старого міста – у гармонійному поєднанні ландшафту з містобудівною структурою Середньовіччя, у яких військові інженери, використовуючи природні властивості терену, створили фортикаційну систему, аналогів якій немає ніде в Європі.

Подолавши міст через Смотрич, опиняємося у серці Старого міста, де екскурсовод знайомить нас із безліччю архітектурних шедеврів: будинок Чарторийських (XVI ст.), Францисканський костел (XVI ст.), будинок польського магістрату (Ратуша) (XV ст.), вірменський колодязь (1638 р.), комплекс домініканського монастиря (XV ст.), вірменський бастіон (XVI ст.), палац вірменського єпископа (XV ст.). Відвідали римо-католицький костел Святих Апостолів Петра і Павла (XIV ст.), пройшовши до нього через Тріумфальну арку, побудовану у стилі бароко. Біля костелу височіє мінарет, зведений турками у 1672 р. До речі, існує повір'я: проходячи через арку, потрібно доторкнутися рукою до стіни та загадати бажання, яке обов'язково здійсниться. Саме через це під аркою виникли невеличкі «затори».

Пройшовши через Замковий міст (XII ст.), одне із загадкових місць (за однією з версій, його звели римляни ще у II ст. під час походу Троянового війська на Дакію), опиняємося перед Старою фортецею, пам'яткою оборонної архітектури XII – XVIII ст. Фортеця на скелястому пагорбі над річкою вражає своєю мальовничістю. Складається замок із 11 веж, з'єднаних товстими стінами. Усі вежі різні, не схожі одна на одну, кожна має свою назву, свою історію.

Вважають, що збережену фортецю збудували литовські князі Коріатовичі у XIV ст., а перші укріплення – ще галицько-волинські князі і навіть давні римляни. У 1432 р. Кам'янець відійшов до Польщі, ставши центром Подільського воєводства. Наприкінці XV – на поч. XVI ст. у зв'язку з постійною загрозою турецької агресії замкові укріплення швидко розвивалися. Замок захищав єдиний вхід у місто – Замковий міст. Якщо з'являлося вороже військо, то каньйон річки, що оточував місто, заповнювали водою – і острів ставав абсолютно неприступним. У XVII ст. було зведено нові укріплення бастіонного типу, що отримали назву Новий Замок. У 1672 р. Кам'янець було захоплено турками. Під їх окупацією місто знаходилося до 1699 р. Після поділу Польщі Кам'янець відійшов до Росії. У XIX ст. фортеця втратила своє оборонне значення і була перетворена на в'язницю. З 1928 р. вона входить до складу історико-архітектурного заповідника.

Оглянувши ряд башт, спускаємося у підземелля, яке використовувалося для ув'язнення повстанців. Тут тричі був ув'язнений Устим Кармалюк – ватажок селянського повстання на Поділлі. Він і досі сидить, прикутий ланцюгами у підземеллі Кармалюкової вежі. І це не єдина композиція. У баштах та підземеллях фортеці створено цілі експозиційні комплекси, що розповідають про історію фортеці. У баштах Кармалюковій, Лянцкоронській, в колишніх казематах використані муляжі, які відповідають образам воїнів XVI – XVII та XIX ст. У підземеллях західного бастіону відтворено експозицію про штурм фортеці турками у 1672 р.

Кам'яними сходами вздовж мурів фортеці спускаємося на дно каньйону річки Смотрич. Каньйон визнано пам'яткою природи загальнодержавного значення. Його стіни, що сягають висоти 50 м, утворені силурійськими вапняковими відкладеннями, сформовано близько 400 млн. р. тому. З дна каньйону дивимося вверх на вежі замку. Біля підніжжя розглядаємо унікальну дерев'яну споруду – Хрестовоздвиженську церкву (1799). Відпочивши у затінку стін храму, продовжуємо свій шлях. Затамувавши подих, ідемо над водами Смотрича. Підвісний міст перевіряє нас на сміливість та вправність. На ньому ми себе відчули справжніми екстремалами.

Пройшовши вздовж міських оборонних мурів (XV ст.) та через Руську браму (XVI ст.), наближаємося до сувенірного ринку, аби придбати щось на пам'ять.

Після відпочинку в комфортабельних кімнатах міні-готелю, ми приступили до майже ритуального розпалювання вечірнього вогнища. Адже яка подорож без шашлика і пісні у дружньому колі?! До речі, сам готель і його територія вразили нас своєю красою та якістю, а якщо брати до уваги, що на час проживання ми були єдиними клієнтами цього комплексу, повністю наданого в наше розпорядження гостиними господарями, то кращого проживання годі й бажати...

На тлі нічного неба височіли освітлені вежі фортеці. Ми дивилися на них і пригощалися ароматним м'ясом, співали пісні, насолоджувалися атмосферою спілкування, відпочинку, природи... Технічні засоби для дискотеки, які ми завбачливо прихопили з собою з дому, теж згодилися...

В неділю після гарячого сніданку вирушаємо у дорогу. На кордоні Хмельницької та Чернівецької областей, на березі Дністра, де в нього впадає річка Жванчик, знаходяться руїни Жванецької фортеці. Разом з екскурсоводом вирушаємо до цього місця. Найкраще з усіх фрагментів кам'яної фортеці, зведеної у XV ст., збереглася мальовнича північна вежа над урвищем.

Далі на маршруті – Хотин – одне з найдавніших міст України, відоме з X ст. Саме тут знаходиться унікальна за своєю збереженістю історична пам'ятка – фортеця XIV – XVIII ст. Ця могутня твердиня, що височіє на крутих схилах річки Дністер, використовувалася під час зйомок фільмів «Д'Артаньян і три мушкетери», «Стріли Робін Гуда», «Тарас Бульба» та ін. За свій тисячолітній вік фортеця змінювала свій і зовнішній вигляд, і володарів. Перша фортеця на цьому місці з'явилася ще за часів Київської Русі (XI ст.). Після монголо-татарського завоювання Русі зросла роль Хотина як одного з важливих форпостів Галицько-Волинського князівства на Південному Заході. Його укріплення охороняли важливу переправу на Дністрі та стримували напади степових кочівників.

На місці першої кам'яної фортеці, збудованої за наказом князя Данила Галицького, сьогодні височіє Північна башта. Кам'яну твердиню зведено у XIV ст., коли Хотин перебував у складі Молдавського князівства. Товщина стін фортеці сягає 5 м, а висота веж – 40 м. Коли Молдавське князівство перебувало в васальній залежності від Османської імперії, у фортеці жив турецький намістник, який мав власний гарем. У XVII – XVIII ст. Хотин став ключовою фортецею на північній межі Османської імперії, ним тут володіли і польські королі, і турецькі феодали, тут відбувалося декілька великих битв. Під час знаменитої Хотинської війни 1621 р., яка прославила запорізьких козаків та їх гетьмана Сагайдачного (пам'ятник Петру Конашевичу-Сагайдачному височіє на пагорбі біля дороги, що веде до фортеці), тут перебувало і військо Б. Хмельницького. Однак у XVIII ст. турки остаточно закріпилися в Хотині, і фортеця стала наймогутнішим вузлом оборони на Сході Європи. Ми оглядаємо основну оборонну лінію – земляний вал з бастіонами, де стояли далекобійні гармати. За земляним валом, зовнішня сторона якого була укріплена кам'яним муром, проходив глибокий, мурований рів шириною 34 м. На стінах нової фортеці було близько 200 далекобійних гармат. Тут розміщувався 60-тисячний гарнізон, були фортифікаційні споруди у вигляді підземних коридорів, де лежали міни великої вибухової сили.

На території фортеці містилися казарми, комендантський палац, мечеті з мінаретами, склади, майстерні.

На початку XIX ст., після російсько-турецької війни, Хотин увійшов до складу Росії, а з розвитком судноплавства на Дністрі він став річковим портом, звідки продукція через Одесу вивозилась на світовий ринок. Стратегічним опорним пунктом був Хотин і під час Першої світової, та зазнав колонізаторської політики королівської Румунії, знущань німецько-румунських військ в роки Другої світової війни. Сьогодні Хотин – одне з найбільших міст Чернівецької області.

Звертаємо увагу на руїни турецького мінарету та церкву Олександра Невського, що знаходяться перед фортецею, минаємо в'їзну вежу і міст через сухий рів – і ось ми на подвір'ї замку. Оглядаємо замкову криницю, палац коменданта, піднімаємося на вежі...

У підземеллях відвідуємо музей середньовічної військової зброї XVI – XVII ст., обладунки воїнів, козацькі музичні інструменти. Специфічне моторошне враження справляє кімната тортур, де представлені знаряддя, які використовували ще до 1865 року. Засудженого могли стратити на «гаротті», або ж підсмажити на «жаровні», таким знаряддям як «кошачий кіготь» здирали шматки шкіри, а тих, хто любив попліткувати, заковували в незручній позі у «скрипці пліткарки». В одній із башт оглядаємо експонати картинної галереї. Обійшовши фортечні мури західної стіни, спускаємося до підніжжя Східної вежі, до якої підступають води Дністра...

Перетинаємо кордон Чернівецької і Тернопільської областей, де попереду новий екскурсійний об'єкт – печери, одне з природних див, якими пишається Тернопільщина. Зупиняємося у селі Кривче, де знаходиться одна з найбільших у країні карстових печер – Кришталева. Вхід до неї міститься на крутому схилі. Печера вимита підземними водами в товщі крупнокристалічного гіпсу неогенової системи. Довжина ходів – 23 км, та маршрут екскурсії передбачає лише 2,5км досить зручного шляху. Освітленими галереями ідемо, практично не нагинаючись. Природне диво печери – різнокольорові кристали, що вкривають стіни її коридорів і схожі на майстерно виготовлені мерехтливі кам'яні квіти. Маршрут пролягає через величезні печерні зали. Карстові утворення, химерні фігури з каменю, численні кристали залишають незабутні враження.

Перші 500 м вхідного коридору спочатку насторожують. Склепіння та стіни виблискують крупнокристалічним гіпсом, гладенько відшліфованим древніми водами. З кожним кроком наростає напруження. Нарешті хід розширюється і в Коридорі чудес з'являються перші дива: на стінах іскряться-переливаються кристали. Створюється враження, що все навколо покрите блискучим інеєм, чудернацькими пальмовими гілками чи тонкою мозаїкою з дрібненької бурштиново-коричневої смальти. В одному з кам'яних залів встановлена ялинка, яка стоїть там 10 років, адже у печері стовідсоткова вологість і постійна температура повітря 10С. До того ж, у неосвітлених галереях печери панує абсолютна темрява. Далі потрапляємо до Кришталевого коридору. Його називають по-різному: Підземний квітник, Храм краси, Кришталеве чудо. На ньому – розмаїття кам'яних квітів, різних кристалічних композицій. Можна годинами милуватися цією дивовижною красою. Подекуди ходи звужуються й доводиться протискатися, щоб пройти. Зал Брил, навпаки,

має велетенські об'єми, навіть стелі не видно, а під ногами лежать надзвичайно великі брили.

У затишних місцях натрапляємо на напівпрозорі гіпсові утворення. Якщо їх освітити, вони ще деякий час світитимуть у темряві самостійно. Прозорі, найнемовірніших розмірів і відтінків кристали зачаровують. Північний район печери закінчується Палеозоологічним лабіринтом, де виявлено кістки тварин: песця, північного оленя, білої куріпки. Це свідчить про те, що близько 10000 років тому клімат на території сучасного Поділля був значно суворішим, а печеру протягом останіх десяти тисячоліть не затоплювали води.

Вийшовши на поверхню, робимо останнє фото над входом у печеру. Попереду – дорога додому, а згодом – нові маршрути Україною.

Фото Сергія КОЛІСЕЦЬКОГО

СЛАВЕТНІ

Ірина СКАКАЛЬСЬКА,
кандидат історичних наук

ЧЕСТЬ І ЖЕРТОВНІСТЬ РОДИНИ КОЗУБСЬКИХ

Кременецька еліта брала досить активну участь в діяльності політичних та громадських організацій, ревниво відстоюючи в них українські права. Її представники не корилися новим окупантам, вже радянським, а продовжували боротись за вільну Україну.

Усі традиції, пов'язані з певною нацією, плекаються, зберігаються наступними поколіннями. Сім'я бере участь у формуванні культурної спадщини народу. Прикладом може слугувати діяльність багатьох родин патріотів. Саме добре навчання та виховання, особистий приклад необхідні сучасній молоді і тому життєпис цих родин може бути повчальним у плані жертовного служіння високим християнським ідеалам та служінню Україні.

Трагічною була доля шляхетної родини Козубських (повне прізвище роду Равич-Козубські), яка постраждала в національно-визвольній боротьбі як проти Польщі, так і проти більшовицької Росії, і вписала не одну сторінку в історію нашого краю. Влучною характеристикою участі цієї родини у боротьбі за незалежність України може бути гасло: «Здобудеш Українську державу або згинеш в боротьбі за неї!».

У Державному архіві Житомирської області зберігаються документальні згадки про рід Козубських. Перша з них – про Йосипа Козубського, який навчався в Любарській василіанській школі, відтак – у Вінницькій духовній академії. Його внук Микола був, як і його дід, теж священиком. Найстарший син Микола після закінчення медичного факультету Київського університету ім. Св. Володимира в 1892 році отримав призначення на посаду сільського лікаря в містечко Вишнівець Кременецького повіту.

У 1894 року М. М. Козубський купив маєток у Великому Раківці, недалеко від Вишнівця. До речі, його син Борис народився 1886 р. в Житомирі ще до переїзду на Волинь. Дитинство Бориса пройшло в Кременецькому повіті. І в школі, й в Острозькій гімназії Борис Козубський вирізнявся з-посеред ровесницького загалу гостротою розуму. Закінчивши в 1906 році гімназію, вступив на правничий факультет Київського університету імені св. Володимира. Невдовзі за участь у студентських заворушеннях потрапив у поле зору царської охранки. Від переслідувань змушений був рятуватися переїздом до Харкова, щоб продовжити там не тільки навчання в університеті, а й боротьбу проти російського царизму. У 1913 році випускник Харківського університету розпочав правничу кар'єру в адвокатській конторі М. Міхновського, під впливом якого молодий адвокат Б. Козубський вступив до РУП й остаточно сформувався як політик. Боротьба за Українську самостійну державу стала його незмінним життєвим кредо. Його громадсько-політична діяльність припала на час піднесення національного руху початку XX століття, Першої світової війни, української революції 1917 – 1921 років, міжвоєнний період, коли Волинь перебувала у складі Другої Речі Посполитої, Другої світової війни та радянської влади.

Переїхавши до Києва, Борис став учасником революційних подій. Його праці друкував тижневик «Слово», редакторами якого були В.Винниченко та Ю.Тищенко.

Після повернення до Кременця Борис Козубський одразу ж включився у суспільне життя краю. Був головою міської думи, а згодом – головою Кременецької повітової земської управи в часи УНР. У квітні 1917 року в Києві відбувся Український національний конгрес, на якому Бориса Козубського, як представника Волині, обрали до Центральної Ради від Української революційної партії. 1917 – 1920 роки для нього та його однодумців пролетіли в самовідданій праці в ім'я розбудови та зміцнення молодої Української держави. Одним із свідчень становлення української державності на Кременеччині був випуск у 1918 році паперових грошей номіналом 1, 3, 5 і 10 гривень, на купюрах яких стояв підпис голови повітової управи Б. Козубського.

У 1919 році поляки запроторили Бориса Козубського з багатьма друзями по боротьбі до концтабору в містечку Домб'є неподалік від Кракова. Правдами й неправдами Олена Козубська вирвала ледь живого чоловіка з неволі. Це був перший досвід поневірянь, які випали на долю Б. Козубського та його родини.

У 1920 – 30-х роках Козубський працює адвокатом у м. Кременці. Просвітяни обрали його своїм головою. Він бере участь у створенні читалень «Просвіти», українських кооперативів, банків. Його соратниками були В. Дорошенко, В. Гнажевський, С. Жук. Родина Козубських віддала кілька приміщень власного помешкання під осідки «Просвіти» й «Союзу українок». Ми бачимо, на яку самопожертву задля громади здатні представники тогочасної еліти.

З ініціативи Б. Козубського у Кременці засновано книгарню, для неї та ж родина Козубських виділила кімнати у власному будинку, а згодом «Просвіта» орендувала для книгозбірні приміщення на центральній вулиці міста Широкій.

З 1925 року Козубський очолює УНДО, одну з найвпливовіших політичних партій у Кременецькому повіті. Обраний 1922 року послом до польського сейму Б. Козубський став одним з організаторів Українського парламентського клубу. Праця в сеймі й антипольська боротьба зблизили Бориса з Сергієм Хруцьким, Самійлом Підгірським. Спільні відозви послів з'являлись неодноразово. Зокрема, вони закликали українців взяти участь у виборах до ґмін 1927 року, бо дуже важливим було те, хто очолить місцеву владу.

Як і весь український консервативно-клерикальний табір, Б. Козубський виступав за нормалізацію польсько-українських відносин на засадах національно-територіальної автономії українських земель у складі Польщі. Він солідаризувався з УНДО щодо необхідності участі у виборах до сейму і сенату 1935 року. Учасниками виборів з українських партій були лише УНДО і УНО.

Не оминула цієї родини й хвиля антиукраїнських політичних репресій, що прокотилася Західною Україною перед вибухом Другої світової війни. До «Берези Картузької» потрапили Борис і Юрій Козубські, батько та син. У вересні 1939 року охоронці табору порозбігалася, рятуючись від наступу німецьких завойовників. Ледь живі в'язні розбрелися хто куди. Покаліченого й виснаженого Б. Козубського помістили до Кременецької лікарні. Згодом дружина перевезла хворого чоловіка до Львова. До червня 1940 року його лікували друзі в клініці медичного інституту. Пізніше Б. Козубський якось прилаштувався коректором в обласній газеті «Вільна Україна». У серпні 1948 року його арештували, звинувативши в антирадянській пропаганді. В жовтні цього ж року військовий трибунал засудив 62-річного Б. Козубського до 25 років мордовських таборів. У тих таборах він помер у 1953 році.

На прикладі діяльності Б. Козубського ми бачимо, як в умовах польського панування прогресивна українська інтелігенція виступила проти соціального і національно-релігійного гноблення, полонізації. Широко використовувалися для цього трибуни польського сейму і сенату.

У сім'ї Козубських росло четверо дітей: Юрій, Галина, Ірина й Олег. Його діти, особливо Юрій і Галина, теж не стояли осторонь національно-визвольної боротьби, яка точилася в ті роки на теренах Західної України. На початку 1930 років у Кременці створилася підпільна молодіжна організація «Юнак», до якої входили учні української гімназії, духовної семінарії. Заступником голови організації був І. Шубський (згодом чоловік Г. Козубської). В 1932 році організацію, що вела антипольську діяльність, було розгромлено, її членів (у тому числі Юрія та Галину Козубських)арештовано. Відбувся суд, на якому І. Шубський отримав п'ять років ув'язнення, Ю.Козубський – два з половиною роки.

Покарання Ю. Козубський відбував у Кременецькій в'язниці. Звільнившись, вступив до Львівської греко-католицької семінарії. Здобув середню освіту й у 1936 році став студентом політехнічного інституту в Данцизі. Ю.Козубського енкаведисти арештували 12 жовтня 1939 року, а в грудні 1941-го розстріляли в Магадані.

Неповнолітню Галину після розгрому юнацької організації польський суд засудив умовно, тому що їй на той час виповнилось лише 15 років. Перебувала вона у католицькому монастирі в місті Ченстохові. Коли минув установлений судом термін, повернулася до Кременця. В 1939 році вона закінчила польську гімназію. Здобувши середню освіту, вступила до Варшавського університету на факультет соціології, але Друга світова війна перешкодила навчанню. Г. Козубській разом з подругою О. Шубською вдалося перебратися на територію Польщі, окуповану німцями. В Кракові Галина зустрілася з Ігорем Шубським. Там вони одружилися, в них народилася донечка Оксана. Після Другої світової війни радянська влада засудила Галину на 25 років. Місцем її каторги став табір в Іркутській області.

В жовтні 1949 року енкаведисти арештували й інших членів родини: Олену, дружину Бориса Миколайовича, її доньку Ірину, сина Олега й маленьку Оксану – дочку Галини й Ігоря Шубських. Вивезли їх на спецпоселення в Хабаровський край, на станцію В'яземська. Олегу Козубському довелося тяжко працювати на лісоповалі, щоб прогодувати хвору маму й племінницю.

У 1957 році після довгих поневірянь сім'я повернулася в Україну. Але КДБ не дозволив їм проживати в західних областях України. Вони перебралися в Снятин Івано-Франківської області. Лише на початку 1990-х років родина була реабілітована. Чи не занадто пізно?

Родина Козубських залишила помітний слід в історії Волині. У цій патріотичній родині життя за Батьківщину віддали батько, син і два зяті. А поневірянь зазнали і чоловіки, і жінки, і діти. На муки й на смерть Козубські йшли з думкою про Україну. Життя цієї родини є дзеркалом трагедії кількох поколінь інтелігенції, яка волею долі пов'язана з нашим краєм. Чи не тут сховане коріння проблем сьогодення? Саме нащадки цих родин могли б розбудовувати сучасну Україну, та на жаль, ця інтелігенція виявилась втраченою для нас.

МИХАЙЛО ЧЕРКАВСЬКИЙ – ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИЙ ДІЯЧ ВОЛИНІ

Проблема української інтелігенції надзвичайно важлива в процесі дослідження історії Волині та й узагалі всіх українських земель міжвоєнного періоду XX століття. Адже ця соціальна група відіграла чи не найважливішу роль в економічному, політичному та духовному житті суспільства, а також в процесі формування модерної української нації. Вона була носієм національної ідеї, пропагувала її серед широких верств населення, а на початку XX століття стала політичним провідником народу в боротьбі за побудову національної держави, після поразки національної революції була захисником від окупаційної влади. Громадсько-політична діяльність М. Черкавського донині не знайшла цілісного висвітлення в історіографії. Проте його діяльність є знаковою у вищезазначеному контексті.

Народився М. Черкавський у 1879 році в с. Якимівці (тепер Лановецький р-н Тернопільської обл.). Закінчив у 1907 році історико-філософський факультет Київського університету св. Володимира. Потім вчителював у Бессарабії. У 1909 році переїхав з дружиною на Волинь, де вчителював у Луцьку, потім у Дубно та в Дермані. За часів УНР був комісаром освіти на Волині.

Улас Самчук, видатний український письменник, який навчався у Дермані, так згадує свого директора Михайла Черкавського: «солідний пан, видатний культурний і політичний діяч, який ще за царського часу викладав у середніх школах і видав українською мовою кілька брошур на тему «Просвіти»... Він був директором Дерманської учительської семінарії... Благородного вигляду добродій з тихим, хриплуватим голосом, до якого ми всі мали особливий респект, бо він був автором книжкових публікацій. За перших виборів до польського сейму і сенату 1922 року він став сенатором і головою української сенаторської фракції, далі був активним громадянином». Ось таким бачили його сучасники.

М. Черкавський є одним із засновників товариства «Просвіта» на терені Дубенщини та Кременеччини. Його підпис стоїть першим під Статутом Дубенської «Просвіти» 1920 року. Там він відкрив загальнопросвітянські збори у квітні 1925 року.

Будинок в м. Кременці на вулиці Ю. Словацького, в якому мешкав М. Черкавський у 1920 – 1929 рр.

Відзначимо, що М. Черкавський був діяльним членом всіх українських організацій на Волині, в тому числі і в Кременці. Він зумів себе проявити як добрий організатор, політичний діяч, член УНДО. Зрозуміло, що земляки його поважали та підтримували, тому на виборах до сенату 1922 року Михайло Черкавський був вибраний від Кременецького виборчого округу сенатором польського парламенту, а згодом і першим головою клубу представників українського люду у польському парламенті. В сенаті М. Черкавський розвінчував антиукраїнську політику уряду, вимагав створення рівних з поляками прав та умов для розвитку української національної культури та шкільництва.

Виступаючи в сенаті 2 березня 1927 року, М. Черкавський відзначав: «Україна є тільки одна на цілому просторі українських земель, під усіма займанщинами, під усіма владами. І лише за таку Україну, за Україну соборну, за її природне право до незалежності, до самостійного життя, до її духовного розквіту і матеріального добробуту будуть боротися всі сили української землі». Підбиваючи підсумки роботи парламентарів в сенаті, М. Черкавський зазначив, що Українська репрезентація багато зробила для захисту прав українського народу, та якби не перешкоди польської влади, то досягнення могли бути вагомішими.

У травні 1923 року Михайло Черкавський брав участь у роботі народного з'їзду, скликаного у Львові Українською народною трудовою партією. Від імені парламентської репрезентації Волині, Підляшшя, Полісся і Холмщини він звертався до присутніх із промовою та закликом до об'єднання на єдиній народній платформі. На цьому з'їзді делегати обрали комітет, який очолив Українську народну трудову партію. В його склад увійшло 39 осіб, серед яких був і М. Черкавський.

РОДИНИ ВОЛИНІ

Після об'єднання трудової партії з іншими й утворення Українського національно-демократичного об'єднання (УНДО) Михайло Черкавський був обраний членом та заступником голови ЦК УНДО. Звичайно, це було визнання його впливовим політичним діячем.

Михайло Черкавський займався активною видавничою, публіцистичною та журналістською працею. В Луцьку під його керівництвом виходили газети «Громада» (1925 –1926 рр.) та «Українська Громада» (1926 – 1929 рр.). До речі, ще у 1917 році в Житомирі вийшли його книги «До інтелігенції на Україні» та «Національне питання в Росії». У житомирській періодиці з'являються різні статті М. Черкавського, наприклад, докладний огляд про наявну навчальну літературу у місцевих книгарнях. У своїх статтях відстоював українську мову, культуру, національну школу. У статті «Наше духовенство» піднімає важливе питання освітнього рівня православного духовенства Волині. Автор підкреслює, що православний священик повинен бути «справжнім світочем не тільки віри й моралі, але культури і знання». Цим вони спонукатимуть прагнення народу до вивчення своєї культури й до освіти.

Статті М. Черкавського під псевдонімом М. Кс (тобто Михайло Костянтинович) часто друкувались у львівському журналі «Життя і знання», кременецькому часописі «Духовний сіяч» та інших.

Помер Михайло Черкавський у розквіті творчих сил від прикрого випадку. На вулиці у холодну пору підібрав кошеня, яке подряпало йому руку. Потрапила інфекція, почалося зараження крові. Антибіотиків тоді ще не було, лікарі ні в Кременці, ні у Львові не змогли нічого вдіяти. Помер і похований у Львові.

12 листопада 1929 року львівська газета «Діло» помістила статтю-некролог за підписом письменника Володимира Островського під назвою «Дуби падають». Там є рядки: «Він був всестороннім. І в цьому великий драматизм останніх років його життя. Будучи членом партії, він був також голосом, який закликав до об'єднання всіх українців...Він вірив, що до абсолютного добра народу можна дійти шляхом злагоди, компромісу і миру, залишаючись просто братами між собою...Все своє життя прокладав у боротьбі за єдність національного фронту і заради тієї єдності добре працював».

Отже, висвітлено вплив політичної і суспільно-просвітницької діяльності М. Черкавського на формування патріотичних переконань українців Волині. Його політичні уподобання були пов'язані з національно-демократичною течією, репрезентованою УНДО. Саме такі представники української еліти як М. Черкавський продемонстрували польській владі приклад усвідомленого бажання відстоювати права свого народу. Він здійснив свій внесок у процеси творення української державності, сприяв розвитку національної самосвідомості населення Західної Волині.

АРСЕН РІЧИНСЬКИЙ: РЕЛІГІЙНА ТА ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ВОЛИНІ

Важливим напрямом сучасної української просопографії є вивчення історичних постатей, які внесли вагомий вклад у справу державотворення та несправедливо були забуті довгий час. Їх імена відкрилися для нас, українців, лише зі встановленням незалежності. Не можемо залишити поза увагою постать відомого громадсько-політичного, церковного діяча, лікаря, релігієзнавця, краєзнавця, церковного композитора А. Річинського (1892 –1956). Народився він 12 червня 1892 р. в с. Тетильківці Кременецького повіту Волинської губернії (зараз це село Шумського району Тернопільської області). Його батько належав до духовного стану.

Початкову освіту А. Річинський здобув у своєму селі. Далі навчався в Клеванській духовній школі та Кременецькій гімназії. Проте, очевидно, за наполяганням батька, поступив до Житомирської духовної семінарії. Житомир на той час був центром Волинської губернії. Тут було відносно активне культурне життя. Як свідчив сам А. Річинський у нарисі «До щастя, слави і свободи» (про пластовий рух), будучи семінаристом, він належав до таємного українського гуртка: «...раз чи два на місяць перекрадалися зимовими вечорами на житомирські передмістя на сходини підпільного українського гуртка шкільної молоді тільки для того, щоби з товариських рефератів знайомитися з рідною історією та літературою. Мусіли оглядатися на шкільне «начальство» і на поліцію...».

Після закінчення семінарії А. Річинський кілька місяців вчителював у церковно-приходській школі села Сіднярки Луцького повіту. В 1911 році поступив на медичний факультет Варшавського університету.

У зв'язку з початком Першої світової війни змушений був евакуюватися й перевівся на навчання до Київського університету. Судячи із власноручно написаної ним в 1950 році автобіографії, з травня 1915 року А. Річинський навчався і працював дільничним лікарем в різних повітах, що було можливим в умовах військового часу.

Навесні 1917 року здав державні іспити при Київському університеті й отримав посаду лікаря в Ізяславській повітовій лікарні, де й працював до березня 1920 року. У цей час Річинський брав активну участь у громадському житті. В Ізяславі організовував концерти, вистави, займався видавничою діяльністю, зокрема, редагував часопис «Нові дороги». За свідченням його дочки, Людмили Річинської, видавав журнал «Изяславльская дорога», а також був постійним лектором на курсах українознавства для вчителів, що працювали в сусідньому м. Острозі. Цієї ж весни А. Річинський виїхав у село Тростянець Луцького повіту, яке опинилося в складі Польщі. Тут він почав працювати дільничним лікарем.

Переїхавши у квітні 1922 року до м. Володимира-Волинського, А. Річинський став головним лікарем міської лікарні. На цій посаді він був до серпня 1925 р. Цього ж року

Річинського заарештували, фактично звинувативши в активній проукраїнській діяльності. Проте довести якогось порушення законів з його боку владі не вдалося, тому скоро він був звільнений. Зрозуміло, після такого випадку його віднесено польською адміністрацією до когорти неблагонадійних, тому А. Річинському не було сенсу працювати на державній службі. Маючи відповідну освіту й досвід, він міг забезпечити себе й свою родину, займаючись приватною лікарською практикою. Вільно практикуючим лікарем А. Річинський працював до 1939 року. Високий фах та авторитет забезпечували йому велику кількість клієнтів і робили його відносно незалежним та фінансово самостійним.

А. Річинський не полишав активної громадської діяльності. В 1921 році він започаткував часопис «Нова дорога». Але його активна просвітницька й організаційна робота була призупинена польською владою, що встановилась на Волині. Новій владі не сподобались українофільські переконання молодого лікаря, і почалося його переслідування. Вперше арештували його в 1922 році, а з 1924 він редагує і видає власним коштом «незалежний місячник українського церковного відродження» «На варті» та «Наше братство». А. Річинський організував власне видавництво, де видав розвідки, присвячені проблемам незалежної української православної церкви. Зміст цих видань був один: висвітлення релігійної та духовної культури українського народу. Арсен Річинський був організатором «Пласту» на Волині.

Звісно, діяльність А. Річинського не проходила повз увагу польської влади. Він знаходився під пильним наглядом карально-репресивних органів. У його найближче оточення були заслані таємні співробітники поліції, які повідомляли про кожен крок А. Річинського. У переліку активістів ОУН по Володимир-Волинському повіту, складеному воєводським відділом безпеки у 1934 року, його ім'я стоїть на першому місці. А. Річинського неодноразово затримували, побував він і у «славнозвісному» концтаборі «Береза Картузька» у 1935 році. За радянської влади був арештований у 1940 році, а через три роки, в травні 1942-го, особлива рада НКВС заочно засудила його на десять років ув'язнення.

Відірваний від родини, знищений фізично, принижений морально, А. Річинський помирає 13 квітня 1956 року в Казахстані.

Творчі здобутки Арсена Річинського досить значні. Це статті, книги, виступи тощо. Коли постало питання створен-

ня в Україні незалежної помісної православної церкви, спадщина А. Річинського помітно актуалізується. До неї почали все частіше звертатися. Його праця «Проблеми української релігійної свідомості» є об'ємною і надзвичайно багатою ідеями. У першому розділі автор прослідковує історію зародження ідей автокефалії і створення Української православної автокефальної церкви, при цьому зазначає, що український церковний рух не має нічого антиканонічного, а відновлює давні права української церкви, знищені Московською державою. Річинський виступає активним поборником української автокефалії. Саме на першому етапі боротьби за українську церкву у міжвоєнний період XX століття в Польщі авангардну роль відіграв володимир-волинський гурток на чолі з А. Річинським.

Автор підкреслює важливість функціонування української мови в культовій і позакультовій діяльності української церкви. До речі, завдяки його старанням у соборі м. Володимира-Волинського запровадили почергові відправи українською мовою. У своєму творі, аналізуючи національну революцію 1917 – 1921 років, він підмітив, що «... цим разом визвольна боротьба йшла вже не тільки за розкріпачення національно-політичне та соціальне, а й за незалежність духовну». На думку автора, беззаперечною є істина, що Церква і Нація, як форми організації людства, не можуть бути ані чужі, ані тим більше протирічити одна одній.

Відповідно, однією з центральних проблем головних друкованих праць А. Річинського було питання про роль національного моменту в релігійному житті, про співвідношення національного й релігійного. Розглядаючи погляди мислителя на вказану проблему, варто зазначити, що вони формувалися під впливом двох основних чинників. Перший чинник – православна релігійність А. Річинського, яка була закладена ще в дитинстві. Він завжди шанобливо ставився до релігійних традицій, неодноразово акцентуючи на цьому увагу. Проте не можна вбачати в його особі догматика-ортодокса, який буквоїдськи дотримується канонів. Другий чинник – український національний рух. Вище йшлося про те, що А. Річинський сформувався як національно свідома особистість і був активним учасником різноманітних українських організацій. Тому він намагався знайти оптимальний синтез між національним та релігійним.

Арсен Річинський займався також історичним краєзнавством. Відома його праця «Старий город Волинь», де розкривається історія Волинської землі, створення міста Во-

линя. Автор однозначно стверджує, що «... цілком ясно розкривається нам етимологія назви «Волинь». Безперечно, це чисто слов'янська назва, споріднена зі словами «пустинь», «Горинь», «гостинь». «Велинь» означало спочатку горбовину, пізніше – город на горбовині чи на плоскогір'ї. Таке пояснення, як бачимо, вповні відповідає характерові місцевості, де була положена стара волинська столиця ».

А. Річинського як краєзнавця цікавлять старі українські храми, архітектуру будівництва яких він досліджує. Він записує колядки та легенди Волині. Його цікавлять стародавні документи, наприклад, договори литовського князя Ольгерда з королем польським та князем Мазовецьким в 1350 році. Ревного дослідника церковної історії захоплюють елементи народної мови в богослужінні. Він вивчає Євангеліє XV – XVI століть на Волині, намагається віднайти витоки українського письма та розвитку національної церкви. Не залишається поза увагою дослідника і сучасна йому історія. Арсен Річинський записує ще свіжі спогади учасників національно-визвольних змагань 1917 –1921 років. Як бачимо, саме вивчення минулого свого краю сформувало світогляд А.Річинського, він був все життя глибоко переконаним патріотом України.

Арсен Річинський проявив себе як вмілий музикант, оскільки залишив збірки «Скорбна мати», «Українська відправа», «Колядки» та інші. Саме боротьба за українізацію церкви знайшла відображення у його музичній творчості.

Слушною є думка А. Річинського, що чим більше людина є інтелектуально обдарована й розвинена, тим яскравіше виступають особливості її національної вдачі. Тому «геній завше з психологічного боку є глибоко національним». Тільки люди розумом убогі, особливо недоумки та ідіоти, позбавлені національних прикмет. Цими словами автор спонукає українську громадськість до роздумів про збереження національної ідентичності.

Отже, саме на Волині найяскравіше розгорнулася культурно-громадська діяльність Арсена Річинського. Він організатор і керівник володимирської «Просвіти», знаний лікар, літератор, видавець часописів «На варті», «Наше братство», автор й упорядник багатьох музично-пісенних збірок. Він був активним борцем за українську автокефальну церкву, брав участь у збереженні й охороні святинь свого народу, пам'яток історії, культури. Він відомий організатор пластового руху на Волині. Його діяльність була багатогранною.

Таким постає справжній інтелігент, який своїм життям показав, що не потрібно миритися зі злом, не слід пристосовуватись до певного режиму чи влади, які є чужими для нашого народу. Тому доцільно показати його громадсько-політичну працю для використання, як приклад для наслідування на сучасному етапі національно-державної розбудови в Україні.

Фото з архіву автора

ВЕРНІСАЖ ВИПУСКНИКІВ У НОВІЙ ЗАЛІ

Дмитро СИНЕНЬКИЙ

Виставково-демонстраційні можливості інституту розширилися за рахунок відкриття Нової виставкової зали, оснащення якої дозволяє експонувати найрізноманітніші твори багатьох галузей мистецтва: живопису, скульптури, художньої фотографії, декоративно-прикладної та ужиткової творчості тощо.

Зала розміщена в одному із реставрованих приміщень історико-архітектурного корпусу інституту. Честь першими виставити свої твори у новій залі випала випускникам мистецького факультету. Випускові та дипломні роботи для виставки запропонували 68 майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Комісія, до складу якої увійшли народний художник України В.Я.Ярич, заслужений художник України Я.М.Омелян та інші фахівці – члени кафедри образотворчого мистецтва та методики його викладання, – визначила 25 кращих творів для прем'єрної презентації.

Відкриваючи Нову виставкову залу та її першу експозицію, ректор інституту, професор А.М.Ломакович, наголосив на важливості розширення мистецького компонента матеріальної бази навчального закладу в період переходу до вищого академічного статусу й окреслив широкі можливості використання зали – аж до оформлення художньо- тематичного музею, зокрема музею художньої фотографії.

Завідувач кафедри, кандидат мистецтвознавства О.Г.Панфілова, дала характеристику художніх робіт випускників мистецького факультету, які участю у виставці підтвердили свою готовність не лише до педагогічної, а й до творчої діяльності.

Особливу увагу перших відвідувачів виставки привернули живописні роботи Оксани Кутько "Перші дні весни", Анатолія Нетребчука "Все в минулому", Лілії Іванищук "Осінь", Марії Пудайло "Вечір перед Пасхою", Володимира Ярошика "Ринкова площа"; холодні батики Юлії Гудовсик "У ставку", Тетяни Денисевич "Травневий ранок", Оксани Роля "Дві зорі", Альони Шмайлюк "Ніжність квітів"; вишивки Юлії Гапонюк "Грецький сніданок", Олени Богути "Соняшники і маки", Христини Горошкової "Альпійський пейзаж", Олени Максимчук "Зимовий пейзаж"; олійний іконопис Ольги Литвинчук "Нев'янучий цвіт" і Василя Мельника "Почаївська Божа Матір"; ліногравюра Романа Ярмолки, триптих "Діячі УПА".

Виставка творчих робіт студентів-випускників мистецького факультету чекає своїх відвідувачів, а Нова виставкова зала – нових цікав их виставок.

Фото Петра ДАНИЛЮКА

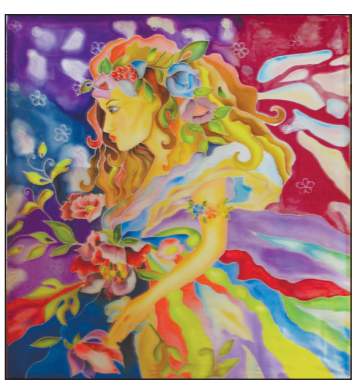

"Замок" - газета КОГПІ ім.Тараса Шевченка
Видається українською мовою.
Свідоцтво **ТР №422-22Р**, 05.12. 2006 р.
Індекс **96492**
Засновник і видавець: трудовий колектив КОГПІ ім. Тараса Шевченка

Наш розрахунковий рахунок:
35427008001808
МФО 838012
УДК в Тернопільській області
ЗКПО 02125556

Головний редактор
Анатолій БАГНЮК
Літературний редактор, відповідальний секретар
Ніна КАЗЬМІРУК
Редактор-дизайнер
Сергій ЮРЧУК

Редактор відділу студентської молоді, оператор комп'ютерного набору і верстки
Валентина КАЩУК
Фотохудожник
Петро ДАНИЛЮК

Видрукувано у ТОВ "Буковинський видавничий дім" м.Чернівці, вул. Прутська, 29
Наклад 1200 прим.

Наша адреса: 47003, вул. Ліцейна, 1, м.Кременець, Тернопільська обл.